

Universiteit Utrecht

Een minimum aan vertrouwen

Kwalitatief onderzoek naar het sociaal vertrouwen tussen gevestigde bewoners en statushouders
op buurtniveau

Student

Lisa van Delft

Studentnummer: 5944287

Opleiding

Master Arbeid, Zorg en Participatie

Begeleider

M.J.M. Hoogenboom

Tweede lezer

M. Bal

15 Augustus 2017

Universiteit Utrecht

Samenvatting

Met de vestiging van statushouders in Nederlandse buurten nemen de zorgen over segregatie en sociale cohesie binnen de politiek en onder de lokale bevolking toe. Sociale relaties met buurtbewoners op basis van vertrouwen zijn van belang voor de aansluiting van vluchtelingen bij de samenleving en worden tevens gezien als indicator voor buurtcohesie. In studies naar het sociaal vertrouwen tussen verschillende etnische groepen wordt er echter niet altijd onderscheid gemaakt tussen verschillende migrantengroepen. Een belangrijk verschil tussen arbeids- of gezinsmigranten en statushouders is dat statushouders kunnen kampen met traumatische ervaringen en geen zekerheid hebben over hun verblijf in Nederland. Dit onderzoek zich daarom op de faciliterende en belemmerende factoren die van invloed zijn op het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en statushouders op buurtniveau. Aan de hand van de sociaalpsychologische contacthypothese en de etnische competitie theorie is er getracht de faciliterende en belemmerende factoren die van invloed zijn op het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en Syrische statushouders in kaart te brengen. Er zijn tien interviews met buurtbewoners gehouden en negen interviews met Syrische statushouders. De resultaten wijzen uit dat zowel contact en conflict als de kenmerken van statushouders een rol spelen in het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en statushouders, maar dat er niet gesproken kan worden over veel of weinig sociaal vertrouwen. Er blijkt sprake te zijn van een minimum en een maximum waarbinnen het sociaal vertrouwen moet variëren om de veiligheid en leefbaarheid van de buurt voor haar buurtbewoners te kunnen garanderen en voor statushouders om een plek te kunnen vinden, en te kunnen integreren, in de Nederlandse samenleving.

Inhoud

1. Inleiding	7
2. Theoretisch kader	9
2.1. Sociaal vertrouwen op buurtniveau.....	9
2.2. Contacthypothese	10
2.3. Conflicttheorie	11
2.3.1. Etnische competitietheorie	12
2.4. Samenvatting	12
2.5. Onderzoeksvraag	13
3. Onderzoeksmethoden	14
3.1. Procedure	14
3.2. Gemeente en de buurt	14
3.3. Respondenten.....	15
3.3.1. Professionals	15
3.3.2. Gevestigde buurtbewoners	16
3.3.3. Statushouders	16
3.4. Instrument	17
3.5. Strategie	18
3.6. Betrouwbaarheid en validiteit	19
4. Resultaten	20
4.1. Professionals.....	20
4.2. De Willemsbuurt door de ogen van de professionals	21
4.3. Respondenten.....	23
4.4. Autochtone buurtbewoners	23
4.4.1. Contact.....	23
4.4.2. Conflict.....	25
4.5. Allochtone buurtbewoners.....	27
4.5.1. Contact.....	27
4.5.2. Conflict.....	28
4.6. Syrische statushouders	29
4.6.1. Contact.....	30
4.6.2. Conflict.....	31
5. Conclusie	33
5.1. Beantwoording van de onderzoeksvraag.....	33
5.2. Implicaties.....	35

5.3. Tekortkomingen.....	35
6. Literatuur.....	37
7. Bijlagen	42
Bijlage A. Operationaliseringsschema's	42
Bijlage B. Topiclist	48
Bijlage C. Respondentenbrief.....	50
Bijlage D. Toestemmingsformulier.....	51
Bijlage E. Nvivo codeboom	52

1. Inleiding

Integratie is een tweezijdig en dynamisch proces, aldus de Europese Commissie (2016). Enerzijds wordt er van vluchtelingen verwacht dat zij integreren en zich aanpassen aan een nieuwe en onbekende cultuur, anderzijds vraagt het integratievraagstuk de maatschappij als geheel zichzelf de vraag te stellen hoe we in een steeds diverser geworden samenleving kunnen samenleven (Gijsberts & Dagevos, 2007; Lancee en Dronkers, 2011). De vraag in hoeverre etnische minderheidsgroepen onderdeel worden van het gastland of dat de afstand tot de inwoners van het ontvangstland juist toeneemt (Gijsberts & Dagevos, 2007), voert dan ook de boventoon in het publieke debat. Met de vestiging van statushouders, vluchtelingen met een tijdelijke verblijfsvergunning (VluchtelingenWerk, 2015), nemen de zorgen over sociale cohesie en segregatie onder zowel de politiek als de lokale bevolking toe (Daley, 2007).

Een belangrijke dimensie van sociaal-culturele integratie zijn de sociale banden die vluchtelingen hebben met andere groepen in het ontvangstland (Huijts, Kraaykamp & Scheepers, 2014). Bovendien worden sociale relaties tussen verschillende groepen vaak gezien als indicator voor buurtcohesie (Ager en Strang, 2008). In zowel de psychologische als de sociologische literatuur is er veel aandacht voor de invloed van diversiteit op het sociaal vertrouwen tussen verschillende groepen (Van Dick et al., 2004; Putnam, 2007; Pettigrew & Tropp, 2008). Vanuit de sociaalpsychologische contact theorie wordt gesteld dat contact tussen verschillende etnische groepen van positieve invloed is op wederzijds sociaal vertrouwen en dat contact tevens leidt tot een afname in vooroordelen jegens andere groepen (Allport, 1954; Pettigrew, 1998; Pettigrew & Tropp, 2008; Pettigrew et al., 2011). De conflicttheorie daarentegen stelt dat etnische diversiteit een negatieve invloed heeft op het wederzijds vertrouwen tussen groepsleden in een buurt (Lancee & Dronkers, 2002; Putnam, 2007; Pettigrew et al., 2011).

Veel Nederlands onderzoek naar de invloed van diversiteit op sociaal vertrouwen is uitgevoerd naar de houdingen van autochtone bewoners ten aanzien van de vier grootste immigrantengroepen in Nederland (immigranten uit Marokko, Turkije, Suriname en de Antillen) (Lancee & Dronkers, 2002, 2008; Tolsma et al., 2009). In de wetenschappelijke literatuur wordt er echter niet altijd een onderscheid gemaakt tussen tweedegeneratie immigranten, asielzoekers, vluchtelingen en illegale immigranten, terwijl deze groepen wel degelijk van elkaar verschillen (Meuleman & Billiet, 2003). Anders dan arbeidsmigranten of gezinsmigranten kunnen voormalige vluchtelingen kampen met gezondheidsproblemen als gevolg van trauma's ontbreekt het hen aan sociale of informele netwerken, kunnen zij zorgen hebben over gezinsleden die zijn achter gebleven in het land van herkomst en bestaat er onzekerheid omtrent hun verblijf. Dit kan ertoe leiden dat statushouders een ongunstigere uitgangspositie hebben ten aanzien van hun integratie (Maliepaard,

Witkamp & Jennissen, 2016). Zo blijkt op het gebied van structurele integratie, ook wel aangeduid met arbeidsparticipatie, dat de kans op het vinden van een baan voor arbeidsmigranten lager is dan voor andere migrantengroepen. Wanneer er wordt gekeken naar de sociale integratie blijken asielmigranten bovendien vaker ‘sociaal geïsoleerd’ te zijn dan arbeids- en gezinsmigranten (Maliepaard et al., 2016).

Onderzoek naar het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en statushouders is nog niet eerder uitgevoerd in Nederland. Om deze wetenschappelijke lacune op te vullen richt dit onderzoek zich op de faciliterende en belemmerende factoren die van invloed zijn op het sociaal vertrouwen tussen reeds gevestigde bewoners en statushouders op buurtniveau. Wellicht spelen de bovengenoemde factoren, kenmerken van vluchtelingen die van invloed zijn op de structurele en sociale integratie, tevens een rol in het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en statushouders.

2. Theoretisch kader

Voor het kunnen achterhalen welke factoren het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en statushouders faciliteren en belemmeren, wordt er allereerst ingegaan op het begrip sociaal vertrouwen in relatie tot etnische diversiteit. Het theoretisch verbinden van diversiteit en sociaal vertrouwen wordt in de literatuur vaak gedaan aan de hand van twee verschillende theorieën: de contacthypothese en de conflicttheorie. In de literatuurverkenning zullen deze theorieën worden besproken, waarna de onderzoeksvraag zal worden gepresenteerd.

2.1. Sociaal vertrouwen op buurniveau

Binnen de sociale wetenschappen bestaat er consensus over het belang van vertrouwen (Delhey & Newton, 2002): het zou een bijdrage leveren aan sociale integratie, economische groei, persoonlijke tevredenheid en democratische stabiliteit, en speelt tevens een rol in bepaalde aspecten van het dagelijks leven zoals in het onderwijs en voor de sociale cohesie binnen gemeenschappen (Delhey & Newton, 2002). Sociaal vertrouwen, anders dan politiek vertrouwen dat gedefinieerd kan worden als het vertrouwen tussen burgers en de politieke elite of het vertrouwen van burgers in politieke instituties, is het interpersoonlijke vertrouwen tussen burgers. De politicoloog Fukuyama (1999) beschrijft sociaal vertrouwen als de verwachting dat het gedrag van een ander eerlijk en coöperatief zal zijn en dat dit gedrag gebaseerd is op gemeenschappelijke normen (Gruijter, Gruijter, van Waesberghe, Drost & Slagmolen, 2010).

Veel onderzoek is verricht naar de individuele en contextuele factoren die van invloed zijn op sociaal vertrouwen. Op microniveau, zo wordt gesteld, hebben individuen die niet over economische bronnen beschikken om controle te houden op hun eigen leven, in mindere mate sociaal vertrouwen in buurtbewoners dan individuen die economisch gezien beter af zijn (Alesina & La Ferrara, 2002). Individuen kunnen zich machteloos voelen in het verbeteren van hun persoonlijke situatie. Opleidingsniveau is een factor die dit gevoel van machteloosheid kan versterken (Bakker & Dekker, 2012). Dit wordt onderkend door Leigh (2006) die onderzoek heeft gedaan naar sociaal vertrouwen op buurniveau in Australië. Zijn kwantitatieve onderzoek wijst uit dat wanneer iemand een jaar langer onderwijs volgt, zijn of haar vertrouwen in medebewoners toeneemt (Leigh, 2006). Als er wordt gekeken naar de kenmerken van de buurt kan worden gesteld dat het sociaal vertrouwen in rijkere buurten, met een hoger gemiddeld inkomen, hoger is dan in armere buurten. Ook in Nederland lijkt dit het geval: in meer welvarende buurten is er sprake van hogere mate van sociaal vertrouwen (Tolsma et al., 2008).

Steeds meer aandacht wordt besteed aan de invloed van etnische diversiteit op sociaal vertrouwen in de buurt (Leigh, 2006; Putnam, 2007; Lancee & Dronkers, 2011). Het argument dat

wordt gemaakt is dat etnische diversiteit een negatief effect heeft op sociaal vertrouwen tussen individuen. Etnische diversiteit in de buurt zou er volgens Putnam (2007) toe leiden dat buurtbewoners contact met mensen van verschillende culturele achtergronden uit de weg zouden gaan, zij minder snel anderen vertrouwen en dat zij voornamelijk heterogene sociale netwerken hebben (Alesina and LaFerrara, 2000, Leigh, 2006; Putnam, 2007). Bevindingen voor Putnam's theorie in Europese landen verschillen van elkaar, zo ook de resultaten van verscheidene onderzoeken naar sociaal vertrouwen in Nederlandse buurten. Lancee en Dronkers (2011) hebben bewijs gevonden dat Putnams theorie ondersteund, terwijl Tolsma, van der Meer en Gesthuizen (2009) stellen dat diversiteit niet per definitie leidt tot minder vertrouwen (Lancee & Dronkers, 2011; Tolsma et al., 2009; Gijsberts et al., 2012).

Uit het literatuuroverzicht blijkt dat sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners kan worden beïnvloed door zowel individuele als contextuele factoren. De individuele factoren die een rol kunnen spelen in het sociaal vertrouwen zijn inkomen en opleidingsniveau. Het gemiddeld inkomen van de buurt en de etnische samenstelling van de buurt, de contextuele factoren, lijken eveneens van invloed te zijn op het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners. Etnische diversiteit wordt in de wetenschappelijke literatuur theoretisch in verband gebracht met sociaal vertrouwen aan de hand van twee theorieën: de contacthypothese en de conflicttheorie (Lancee & Dronkers, 2011). Deze zullen in de volgende paragrafen worden besproken.

2.2. Contacthypothese

De sociaalpsychologische contacthypothese van Allport (1954) stelt dat contact tussen verschillende etnische en culturele groepen leidt tot positieve houdingen ten aanzien van elkaar en tot een vermindering in vooroordelen. Negatieve houdingen kunnen door middel van contact worden verminderd wanneer het contact versterkt wordt door faciliterende factoren, zoals het gevoel dat de groepen gelijk zijn in status, dat de groepen een gezamenlijk doel nastreven en dat zij bereid zijn samen te werken om de doelen te bereiken (Pettigrew, 1998; Pettigrew en Tropp, 2008; Matejskova en Leitner, 2011). Amir (1969) voegt aan Allports theorie toe dat niet elke vorm van contact tussen groepen leidt tot positieve gedragsverandering. Zo stelt Amir dat er een onderscheid dient te worden gemaakt tussen positieve condities in het contact die vooroordelen verminderen en negatieve condities die ertoe leiden dat de vooroordelen juist toenemen. Amir beweert dat voor het faciliteren van contact het tevens van belang is dat het contact tussen groepsleden plaatsvindt op basis van intimiteit en dat het contact wordt beloond (Amir, 1969).

Daarnaast zijn er negatieve factoren die door middel van contact de bevooroordeelde houdingen juist voeden: wanneer er sprake is van competitie tussen groepsleden, wanneer het

contact onvrijwillig en onplezierig is, wanneer de status van een groep in het geding komt tijdens het contact met een andere groep, wanneer er frustraties heersen binnen een groep, als de normen en waarden van de groepen met elkaar botsen en wanneer de leden van de minderheidsgroep een lagere status genieten dan de meerderheidsgroep (Amir, 1969). Ook negatieve emoties, zoals angst, kunnen een negatieve invloed hebben op de oordelen die personen ten aanzien van iemand anders en kan het wederzijds vertrouwen in het geding brengen. Herhaaldelijk contact kan deze angst wegnemen. Positieve emoties daarentegen, zoals empathie, kunnen houdingen jegens de outgroup verbeteren (Dovidio et al., 2003; Pettigrew, 1998; Pettigrew, 2008).

Pettigrew (1998) voegt ook nieuwe inzichten toe aan Allports theorie, namelijk een nieuwe conditie die stelt dat de situatie waarin het contact plaatsvindt de mogelijkheid moet bieden om vriendschap te sluiten. Dit wil zeggen dat er sprake dient te zijn van hecht contact wat het mogelijk maakt om persoonlijke informatie met een ander te delen (McLaughlin-Volpe, Aron, Wright & Reis, 2002; Pettigrew, 1998). Zo zijn er aanwijzingen uit eerder onderzoek dat de hoeveelheid tijd die wordt doorgebracht met een vriend uit een andere groep, herhaaldelijk contact en het delen van persoonlijke informatie (zelfonthulling), de grootste positieve invloed hebben op de houdingen ten aan zien van anderen (Pettigrew, 1998; Pettigrew & Tropp, 2008). Ander onderzoek wijst bovendien uit dat herhaling leidt tot meer sympathie voor een andere groep en bovendien wordt het contact als minder ongemakkelijk ervaren als het vaker plaatsvindt (Pettigrew, 1998; Nagda, 2006; Pettigrew & Christ, 2011). Zo concluderen Gijsberts en Dagevos (2007) in hun onderzoek naar de relatie tussen etnische concentratie in een buurt en verschillende integratie uitkomsten van minderheidsgroepen in de Nederlandse samenleving, dat wanneer autochtone en allochtone inwoners in een etnisch diverse buurt regelmatig contact met elkaar hebben, hun vrije tijd gezamenlijk spenderen en bij elkaar op visite gaan, ze daar positievere gedachten aan elkaar aan overhouden (Gijsberts & Dagevos, 2007).

2.3. Conflicttheorie

In tegenstelling tot de contacthypothese, stelt de conflicttheorie dat contact tussen verschillende groepen het out-groep vertrouwen verkleint en de in-groep solidariteit juist vergroot (Lancee & Dronkers, 2011; Putnam, 2007). Binnen de literatuur aangaande de klassieke conflicttheorie zijn er verschillende stromingen te onderscheiden. In deze paragraaf zal er worden ingegaan op de etnische competitietheorie, aangezien Nederlandse burgers met de komst van vluchtelingen een gevoel van onrechtvaardigheid ervaren en bezorgd zijn over het voortbestaan van de Nederlandse cultuur (SCP, 2016). Beide zorgen kunnen gezien worden als een vorm van dreiging, wat de kern vormt van de etnische competitietheorie (Blalock, 1967).

2.3.1. Etnische competitietheorie

De etnische competitietheorie stelt dat de komst van immigranten een dreiging kan vormen voor individuen, zowel op economisch als op cultureel gebied, wat kan leiden tot negatieve houdingen ten aanzien van anderen (Coenders & Scheepers, 1998; Quillian, 1995; Tolsma et al., 2008). Deze dreiging kan voortkomen uit concurrentie over schaarste goederen, zoals werk, inkomen, woningen en sociale voorzieningen tussen meerderheidsgroepen en minderheidsgroepen (Coenders en Scheepers, 1998; Savelkoul, Gesthuizen en Scheepers, 2011). Het gevoel van materiële dreiging kan worden beïnvloed door sociaaleconomische factoren op macroniveau (zoals de arbeidsmarkt, woningmarkt en de grootte van de immigrantengroep), als wel door factoren op microniveau. Factoren op microniveau zijn bijvoorbeeld de vaardigheden, diploma's en werkervaringen van individuen die met immigranten concurreren om dezelfde baan (Ben-Nun Bloom, Arikan & Lahav, 2015). Naast concurrentie over materiële goederen kan er ook sprake zijn van culturele dreiging, conflicten die tussen groepen ontstaan op basis van culturele normen en waarden, religie, taal en identiteitsgerelateerde vraagstukken (Savelkoul et al., 2011; Schleuter & Scheepers, 2010).

De conceptualisering van culturele dreiging komt voort uit de sociale identiteit theorie, die stelt dat het behoren tot een bepaalde groep de basis vormt voor individuele eigenwaarde (Ben-Nun Bloom, Arikan & Lahav, 2015). Een negatieve houding ten aanzien van immigranten kan worden gezien als voortkomend uit de dreiging die zij vormen voor het behoud van cultuur, individuele normen en waarden en sociale samenhang (Gijsberts & Coenders, 2002; Ben-Nun et al., 2015). Uit een kwantitatief onderzoek naar anti-moslimhoudingen in Nederland van Savelkoul, Scheepers, Coenders en Hagendoorn (2011), blijkt bijvoorbeeld dat de grootte van de outgroup, in dit geval de moslimgemeenschap, een dreiging vormt voor Nederlanders en hun perceptie over de Nederlandse normen en waarden, zoals scheiding van kerk en staat en gelijke rechten voor vrouwen (Coenders, 2001). Lubbers, Coenders en Scheepers (2006) concluderen tevens dat dreiging een belangrijke rol speelt als het aankomt op de bezwaren tegen de komst van een asielzoekerscentrum. Respondenten spraken de wens uit dat zij hun sociale status en de heersende machtsrelaties wilden behouden en dat met de komst van een asielzoekerscentrum deze in het geding zouden komen.

2.4. Samenvatting

Kwantitatief onderzoek naar sociaal vertrouwen in Nederlandse buurten is voornamelijk gericht op autochtone buurtbewoners en de grootste groepen tweedegeneratie migranten: Antilliaanse, Surinaamse, Turkse en Marokkaanse buurtbewoners. Wat is er wel en wat is er niet bekend over het sociaal vertrouwen tussen autochtonen en tweedegeneratie migranten in Nederland? Ten eerste zijn er aanwijzingen dat de houding van autochtonen ten aanzien van de Islamitische tweede generatie migranten in Nederland wordt beïnvloed door de culturele dreiging die Moslims vormen

voor het behoud van de Nederlandse cultuur, normen en waarden, sociale samenhang en het behoud van hun machtspositie (Savelkoul et al., 2001). Ten tweede wijst eerder Nederlands onderzoek uit dat wanneer etnische minderheidsgroepen onderling maar ook autochtone buurtbewoners en allochtone buurtbewoners herhaaldelijk contact met elkaar hebben en zij bij elkaar op visite gaan, zij daar positievere gedachten aan over houden (Gijsberts & Dagevos, 2007).

Afgaande op Maliepaard, Witkamp en Jennissen (2016) vormen statushouders echter een andere groep dan tweedegeneratie migranten. Voormalige vluchtelingen die zich in Nederland vestigen zouden meer te maken hebben met traumatische ervaringen door de oorlogssituatie in het land van herkomst en ervaren zij onzekerheid over hun verblijf, aangezien zij na een tijdelijke verblijfsvergunning van vijf jaar pas weten of zij een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd krijgen. Hoewel er nog geen onderzoek naar is gedaan, wordt er in dit onderzoek verondersteld dat bovengenoemde kenmerken tevens van invloed kunnen zijn op het sociaal vertrouwen tussen statushouders en gevestigde buurtbewoners. Meer over de mogelijke invloed van de kenmerken van statushouders zal worden besproken in het methodehoofdstuk.

2.5. Onderzoeksvraag

Uit het theoretisch kader is gebleken dat sociaal vertrouwen tussen groepen onder andere van belang is voor de sociale cohesie in buurten. Onderzoek naar sociaal vertrouwen in de buurt wordt vaak gedaan aan de hand van de contacthypothese en de conflicttheorie. Met de huisvesting van statushouders in Nederlandse buurten rijst de vraag in hoeverre de genoemde factoren in het literatuuroverzicht van invloed zijn op het wederzijds vertrouwen tussen gevestigde buurtbewoners en statushouders en welke rol de kenmerken van statushouders spelen in het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners. De onderzoeksvraag luidt daarom als volgt: welke factoren faciliteren en welke factoren belemmeren het sociaal vertrouwen tussen gevestigde bewoners en statushouders op buurtniveau?

3. Onderzoeksmethoden

3.1. Procedure

Het onderzoek naar sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en statushouders is kwalitatief van aard. De keuze voor een kwalitatieve methode heeft een aantal redenen. Ten eerste heeft de gemeente Noordpolder in 2016 circa 160 statushouders opgenomen die verspreid zijn over verschillende buurten. Het aantal statushouders in de verschillende buurten is niet voldoende voor een kwantitatieve analyse. Ten tweede hebben statushouders mogelijk een voorgeschiedenis van traumatische ervaringen, hetgeen hen een kwetsbare doelgroep maakt. Om rekening te houden met deze eventuele gevoelige ervaringen wordt er kwalitatief onderzoek uitgevoerd zodat de respondenten de mogelijkheid krijgen om op een verbale manier hun ideeën toe te lichten en aan te kunnen geven wanneer zij ergens niet over willen praten. Bovendien wordt er met het voorleggen van een vragenlijst verondersteld dat de voormalige vluchteling de Nederlandse of Engelse taal machtig is, wat niet altijd het geval is. Een derde reden voor het uitvoeren van kwalitatief onderzoek is dat er nog weinig bekend is over het wederzijds vertrouwen tussen buurtbewoners en statushouders. Kwalitatief onderzoek leent zich voor het verkennen van een nieuw onderzoeksveld (Miles et al., 2014).

De onderzoeksmethode die het best aansluit bij de probleemstelling en de onderzoeksvraag is het gebruik van semigestructureerde interviews, een manier van interviewen waarbij er gedeeltelijk wordt vastgehouden aan de volgorde en de gestructureerde inhoud van de vragen en waarbij de inhoud van het interview afhangt van de situatie (Boeije, 2010). Semigestructureerde interviews bieden de mogelijkheid om op een flexibele manier om te gaan met de interviewvragen waardoor er ruimte is voor de respondenten om uit te wijden over bepaalde onderwerpen (Bryman, 2008). De ruime aanwezigheid van empirisch onderzoek heeft ertoe geleid dat er indicatoren van sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners naar voren zijn gekomen die bruikbaar zijn in het opstellen van een topiclijst. Aan de hand van een topiclijst zijn respondenten gevraagd naar hun ervaringen. Zowel de Syrische statushouders als de buurtbewoners zijn voorafgaand aan het interview gevraagd een toestemmingsformulier te ondertekenen. Deze is te vinden onder bijlage D.

3.2. Gemeente en de buurt

Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met een welzijnsorganisatie in een middelgrote gemeente in de provincie Zuid-Holland. Om privacy redenen wordt de naam van de gemeente en de naam van de buurt niet bekendgemaakt, maar zal er een pseudoniem worden gebruikt. De gemeente heeft de fictieve naam Noordpolder gekregen en de buurt waar het onderzoek heeft

plaatsgevonden wordt aangeduid met de naam Willemsbuurt. De keuze voor deze gemeente komt voort uit het gegeven dat de welzijnsorganisatie met wie dit onderzoek is uitgevoerd, in de gemeente Noordpolder is gevestigd. Het merendeel van de statushouders die de gemeente Noordpolder hebben toegewezen gekregen, wordt gehuisvest in de Bloemenbuurt, Snelliusbuurt en de Willemsbuurt. Uit de literatuurverkenning is gebleken dat etniciteit van invloed is op het vertrouwen tussen buurtbewoners (Putnam, 2007). Er is daarom gekeken naar de etnische samenstelling van de bovengenoemde buurten en op basis daarvan is er voor de Willemsbuurt gekozen. In vergelijking met de Bloemenbuurt en de Snelliusbuurt zijn de inwoners met verschillende achtergronden in de Willemsbuurt het meest divers.

Tabel 1. Sociaaleconomische kenmerken Willemsbuurt in vergelijking tot Bloemenbuurt en Snelliusbuurt. Snelliusbuurt.

In %	Willemsbuurt	Snelliusbuurt	Bloemenbuurt
Aantal inwoners	914	1234	1777
Aantal inwoners Nederlandse etniciteit*	35	58	43
Aantal inwoners overige niet-westerse etniciteit*	30	16	23
Aantal inwoners Surinaamse etniciteit*	11	8	11
Aantal inwoners Antilliaanse etniciteit*	10	7	10
Aantal inwoners Mediteraanse etniciteit*	9	6	8
Aantal inwoners overig westerse etniciteit*	3	4	2
Aantal inwoners Indonesische etniciteit*	2	2	2
Besteedbaar inkomen per huishouden*	22,4	25,7	24,2
Bijstandsuitkeringen*	24	11	21

Bron: Buurtmonitor gemeente Noordpolder (2016).

3.3. Respondenten

3.3.1. Professionals

Er is voor gekozen om naast buurtbewoners ook drie verschillende professionals te interviewen: twee Buurtmoeders, de stadsmarinier en de buurtcoach, allen werkzaam in de Willemsbuurt. De professionals zijn niet als respondenten meegenomen in het onderzoek, maar de interviews met de professionals zijn gebruikt om een beeld te schetsen van de buurt en om inzicht te krijgen in de contextuele factoren van het contact en conflict in de buurt. Hierbij moet worden gedacht aan

onder andere de plekken waar contact tussen buurtbewoners plaatsvindt en of er mogelijk spanningen zijn tussen de verschillende etnische groepen in de buurt.

3.3.2. Gevestigde buurtbewoners

Om een juiste afspiegeling te verkrijgen van de verschillende groepen in de buurt, moesten er vier Nederlandse buurtbewoners, één Antilliaanse één Surinaamse, één buurtbewoner met een Midditerraanse etniciteit en drie buurtbewoners met een overig niet-westerse geselecteerd worden. Ook diende er onderscheid gemaakt worden tussen laagopgeleiden (afgerond basisonderwijs, onderbouw vmbo-t/g, onderbouw havo en vwo en afgerond mbo-niveau 1), middelbaar opgeleiden (bovenbouw havo en vwo, afgerond mbo-niveau 2, 3 en 4) en hoogopgeleiden (afgeronde hbo- of wo-bachelor, hbo-, wo-master en hoger) (CBS, 2016). De respondentengroep buurtbewoners bestaat uiteindelijk uit vier Nederlanders, één Marokkaanse, één Surinaamse en Antilliaanse buurtbewoner en drie overige niet-westerse migranten afkomstig uit Somalië, Afghanistan en Iran. Ook is er aan de criteria opleidingsniveau voldaan: de respondentengroep bevat vier hoogopgeleiden, drie middelbaar opgeleiden en vier laagopgeleiden buurtbewoners.

3.3.3. Statushouders

De keuze voor Syrische statushouders komt voort uit het gegeven dat Syriërs de grootste groep vluchtelingen vormen die in de periode van 2015 tot op heden naar Nederland zijn gekomen (VluchtelingenWerk Nederland, 2017) en dat deze groep vluchtelingen ook de meerderheid vormt in de gemeente Noordpolder. Uit cijfers van het Centraal Bureau van de Statistiek blijkt dat het grootste deel van de vluchtelingen tussen de 18 en 35 jaar is (CBS, 2016) en daarom is er getracht Syriërs in deze leeftijdscategorie te selecteren. Met behulp van de vrijwillige begeleiders op de afdeling Vluchtelingenwelzijn is er gezocht naar Syrische respondenten. De persoonlijke dossiers zijn geraadpleegd om te bepalen welke Syrische statushouders er in de Willemsbuurt wonen en om hun e-mailadres en telefoonnummer te noteren. Vervolgens zijn zij via een e-mail benaderd met de vraag of zij willen deelnemen aan het onderzoek. Als hier na drie dagen geen antwoord op kwam zijn zij telefonisch (indien nodig met behulp van een tolk¹) benaderd en is er een afspraak gemaakt voor een interview. Er zijn 9 Syriërs geïnterviewd, zes mannen en drie vrouwen en allen in de leeftijdscategorie 18-50. De leeftijden van de Syriërs voldoen niet aan de eerdergenoemde selectiecriteria. De reden hiervoor is dat de statushouders die gehuisvest zijn in de Willemsbuurt,

¹ Gezien het gebrek aan financiële middelen is het in dit onderzoek niet mogelijk om een beëdigde tolk in te schakelen. Wel is de hulp ingeschakeld van Arabischspreekende vrijwilligers op de afdeling Vluchtelingenwelzijn.

zo bleek na het raadplegen van de persoonlijke dossiers, in kenmerken sterk uiteenlopen en omdat er te weinig Syriërs in de Willemsbuurt wonen om aan de criteria te kunnen voldoen.

3.4. Instrument

De data is verzameld door het afnemen van semigestructureerde interviews waarbij een topiclijst heeft gediend als leidraad. De topiclijst is te vinden in bijlage B. De topiclijst is opgesteld op basis van de concepten die zijn voortgevloeid uit het theoretisch kader. Zoals uit het theoretisch kader is gebleken kan sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners worden vergroot door middel van contact met anderen, maar kan tevens worden belemmerd door de dreiging die buurtbewoners ervaren. De topiclijst is dan ook opgedeeld in de thema's contact en conflict, welke geoperationaliseerd zijn aan de hand van eerdere kwantitatieve onderzoeken. Voor het kunnen achterhalen van het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en Syrische statushouders is er gebruik gemaakt van Fukuyama's definitie van sociaal vertrouwen: de verwachting dat het gedrag van een ander eerlijk en coöperatief zal zijn en dat dit gedrag gebaseerd is op gemeenschappelijke normen (Fukuyama, 1999).

Het topic contact wordt in de literatuur opgedeeld in kwalitatieve en kwantitatieve aspecten. Kwantitatieve aspecten van contact worden door Islam en Hewstone (1994) en Gijsberts en Dagevos (2002) als het aantal informele praatjes dat mensen hebben en hoe vaak zij bij anderen op visite gaan. De kwalitatieve aspecten van het contact zijn geoperationaliseerd op basis van Allports (1954) optimale condities voor contact en Pettigrews (1997) aanvullingen daarop. Respondenten zijn gevraagd naar de aard van het contact dat zij hebben met buurtbewoners. Voor dit onderzoek is er een nieuwe topic toegevoegd aan de dimensie contact, namelijk onzekerheid over het verblijf. Zowel statushouders als gevestigde buurtbewoners zouden mogelijk niet veel tijd en energie steken in contact met elkaar als het nog niet zeker is of statushouders zich voor langere tijd zullen vestigen. Respondenten zijn gevraagd in hoeverre onzekerheid over het verblijf van invloed is op het contact dat zij hebben met buurtbewoners.

Afgaande op Quillian (1995) is de dimensie conflict opgedeeld in materiële en culturele dreiging. Door de respondenten te vragen in hoeverre zij concurrentie ervaren met individuen van andere groepen op het gebied van werk, inkomen en sociale voorzieningen is de materiële dreiging inzichtelijk gemaakt. Culturele dreiging is geoperationaliseerd als de mate waarin normen en waarden, de cultuur en religieuze praktijken van individuen van andere groepen een bedreiging vormen voor zowel de eigen cultuur als de eigen manier van leven (Scheepers, Gijsberts & Coenders, 2002; Savelkoul et al., 2011). In dit onderzoek is een nieuwe dimensie toegevoegd aan de etnische competitietheorie, namelijk fysieke dreiging. Wanneer statushouders met psychische

trauma's kampen, zou het kunnen voorkomen dat buurtbewoners het contact met hen uit de weggaan omdat zij mogelijk bang zijn voor geweld of vandalisme. Gezien de mogelijk traumatische ervaringen van statushouders, zou het ook kunnen voorkomen dat zij het moeilijk vinden om anderen te vertrouwen en dat zij bang zijn voor vreemden. Fysieke dreiging is besproken door te vragen naar de mate waarin respondenten fysiek geweld en vandalisme ervaren door buurtbewoners (Fernbrant et al., 2011). Een schematisch overzicht van de operationalisering is te vinden in bijlage A.

De validiteit van het meetinstrument, de mate waarin de methode en technieken van het onderzoek daadwerkelijk de beoogde verschijnselen meten, is bepalend voor de kwaliteit van het onderzoek (Miles et al., 2014). Door middel van een pilot kan de onderzoeker nagaan of de topiclist alle belangrijke topics behelst en of er mogelijk nog belangrijke topics ontbreken. Er is een pilot gehouden met een Somalische buurtbewoonster. De pilot wees uit dat sommige topics moeilijk te begrijpen waren voor respondenten die de Nederlandse taal niet goed beheersen. Als respondenten de topics niet begrepen is er getracht het begrip op een duidelijke manier uit te leggen zonder af te wijken van de daadwerkelijke betekenis.

3.5. Strategie

De interviews zijn gehouden in een afgesloten ruimte boven buurthuis De Lus, op het kantoor van vluchtelingenwielrijen en bij mensen thuis. Voorafgaand aan het interview zijn de respondenten geïnformeerd over het doel van het onderzoek middels de respondentenbrief en hebben zij het toestemmingsformulier getekend. Er is niet in detail ingegaan op de aard en het doel van het onderzoek, omdat de respondent dan mogelijk op een bepaald been werd gezet, zich voorafgaand aan het interview kon voorbereiden op mogelijke vragen en daardoor sociaal wenselijke antwoorden kon geven tijdens het interview. De respondent is verteld dat er onderzoek wordt uitgevoerd naar het sociaal vertrouwen tussen de verschillende etnische bewoners in de Willemsbuurt. Het toestemmingsformulier is te vinden in bijlage D.

Tijdens de interviews is er allereerst gevraagd naar de persoonlijke kenmerken van de respondent. Vervolgens is het topic contact besproken met als volgorde frequentie (aantal informele praatjes en aantal visites) en de kwalitatieve aspecten van het contact. Na het concept contact is er ingegaan op conflict, de verschillende vormen van dreiging (materiële en culturele dreiging) die buurtbewoners ervaren. Bij beide vormen van dreiging zijn er een aantal verdiepende vragen gesteld over de manier waarop de dreiging wordt ervaren en hoe het tot uiting komt. Als laatste is het concept fysieke dreiging besproken, aangezien deze dimensie niet eerder getoetst is,

nieuwe inzichten kan opleveren en daarom met terughoudendheid moet worden voorgelegd aan de respondenten.

Het laatste onderdeel van de interviews had betrekking op sociaal vertrouwen. De keuze om aan het einde van het interview naar sociaal vertrouwen te vragen is gebaseerd op de verwachting dat respondenten op dat moment, op basis van de eerder gegeven antwoorden, een weloverwogen mening konden vormen over het sociaal vertrouwen dat zij hebben ten aanzien van andere buurtbewoners. Ter afsluiting van het interview zijn de respondenten gevraagd of zij nog vragen hadden en of zij nog bepaalde kwesties wilden bespreken. De respondenten zijn gewezen op hun recht om contact met de onderzoeker op te nemen als zij bij nader inzien toch nog vragen hebben of als zij het eindstuk willen ontvangen.

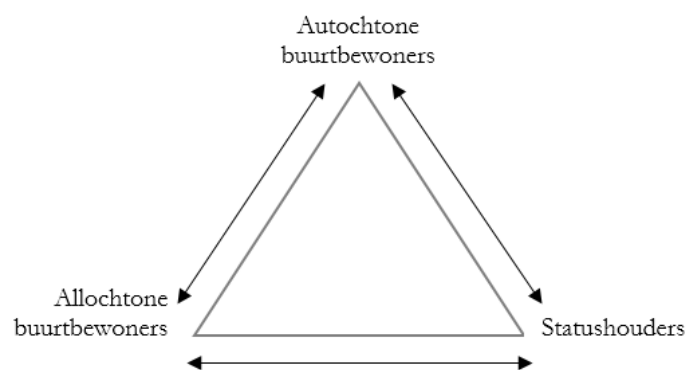
3.6. Betrouwbaarheid en validiteit

Validiteit en betrouwbaarheid zijn bepalend voor de kwaliteit van kwalitatief onderzoek. De interne betrouwbaarheid betreft de mogelijke vertekening van de resultaten door de invloed van de onderzoeker, ook wel de controleerbaarheid van het onderzoek. Interne betrouwbaarheid kan gewaarborgd worden door het inzichtelijk maken van de dataverzameling en automatisering van de data-analyse (Willems & van Zwieten, 2004). Binnen het onderzoek alle interviews opgenomen en getranscribeerd, waarna deze zijn geanalyseerd met behulp van het softwareprogramma Nvivo. Door het gebruik van een topiclijst als meetinstrument is het niet mogelijk om de dataverzameling volledig te standaardiseren. Wel is de topiclijst tijdens elk interview volledig afgewerkt. Met externe betrouwbaarheid wordt bedoeld op de herhaalbaarheid van het onderzoek (Willems & van Zwieten, 2004). Om de herhaalbaarheid te kunnen waarborgen is er in het methodehoofdstuk getracht duidelijke informatie te geven over de gebruikte methoden, de houding van de onderzoeker en de context van het onderzoek (Miles et al., 2014).

4. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten worden besproken. Allereerst zal er worden ingegaan op de samenstelling van de respondentengroep. Vervolgens worden de professionals beschreven en zal er een beeld van de buurt worden geschetst aan de hand van de inzichten en ervaringen van de professionals. Nadien komen de buurtbewoners aan het woord. Per etnische groep zullen de persoonlijke kernmerken en de belangrijkste visies op andere groepen worden gepresenteerd. Hieronder volgt de driehoeksverhouding die gedurende het resultatenhoofdstuk wordt gehanteerd.

Figuur 1. Driehoeksverhouding resultaten per etnische groep.

4.1. Professionals

De professionals die hebben meegewerkt aan het onderzoek zijn allemaal werkzaam in de Willemsbuurt. Twee van de professionals vervullen de rol van Buurtmoeder binnen de welzijnsstichting van de gemeente. De Buurtmoeders vormen een multicultureel vrouwenteam dat zich inzet voor kwetsbare inwoners van Noordpolder. Zo bieden zij administratieve en praktische ondersteuning, begeleiden zij burgers met problemen naar de juiste instanties en proberen zij de maatschappelijke participatie kwetsbare burgers te vergroten door hen te betrekken bij verschillende activiteiten die zij organiseren in buurthuizen. Voor dit onderzoek is er een Afghaanse en Somalische buurtmoeder geïnterviewd. Zij organiseren wekelijks een koffieochtend voor allochtone vrouwen in buurthuis 'De Lus', de ontmoetingsruimte in de Willemsbuurt.

De buurtcoach, ook werkzaam binnen de welzijnsstichting, werkt vanuit het sociale wijkteam van de wijk Steenhoek aan de sociale cohesie binnen verschillende buurten, waaronder in de Willemsbuurt. Samen met buurtbewoners gaat de buurtcoach actief aan de slag met het organiseren van activiteiten waar de buurtbewoners behoefte aan hebben. Door samen een plan van aanpak te maken en door buurtbewoners te ondersteunen bij het regelen van praktische zaken wordt er gewerkt aan de sociale binding binnen de buurt. De derde professional die is geïnterviewd is de stadsmarinier. De stadsmarinier is door de gemeente aangesteld en heeft als opdracht gekregen

om in samenwerking met professionals en buurtbewoners de veiligheid en leefbaarheid in de buurt te verbeteren. De stadsmarinier is van origine Eritrees en was voor zijn aantreden als stadsmarinier werkzaam als wijkagent in een andere gemeente.

Tabel 5. Kenmerken professionals

Professionals	Geslacht	Etniciteit	Functie	Werkzaamheden
P1	Vrouw	Afghaans	Buurtmoeder	Ondersteunen van kwetsbare inwoners van Noordpolder
P2	Vrouw	Somalisch	Buurtmoeder	Ondersteunen van kwetsbare inwoners van Noordpolder
P3	Man	Eritrees	Stadsmarinier	Veiligheid en leefbaarheid verbeteren
P4	Man	Nederlands	Buurtcoach	Sociale cohesie versterken in de buurt

4.2. De Willemsbuurt door de ogen van de professionals

De gemeente Noordpolder is een gemeente in de provincie Zuid-Holland. De Willemsbuurt ligt in de wijk Steenhoek. Steenhoek heeft ruim 7000 inwoners, waarvan er 914 in de Willemsbuurt wonen. De Willemsbuurt bestaat uit één groot flatgebouw met veertien verdiepingen en één kleiner blok. De flats van de Willemsbuurt zijn in de jaren '70 opgeleverd. Het korte blok bevat vier portieken met in elk portiek 12 éénkamerwoningen en 24 vijfkamerwoningen. Het grote flatgebouw heeft 9 portieken met op elke overloop 3 woningen, 1 eenkamerwoning en 2 vijfkamerwoningen. In totaal zijn er 468 woningen beschikbaar in de twee flats. De flats voelen door hun lengte en hoogte massaal en anoniem aan. De balkons en tuinen bevinden zich aan de achterzijde van de gebouwen, waardoor het lijkt alsof er weinig gebeurt. Zoals de buurtcoach illustreert:

“Ik denk ook dat de flat op zich niet heel uitnodigend is aan hoe het eruit ziet om in contact te komen met de andere mensen” (P4).

Alle woningen zijn eigendom van de woningcorporatie, er zijn geen koopwoningen en afhankelijk van de grootte van de woning worden de ze gemiddeld voor 800 euro per maand verhuurd. Afgaande op de professionals zijn de huurprijzen voor de appartementen relatief hoog omdat het qua oppervlakte groter is dan de gemiddelde woningen in Noordpolder. In vergelijking met de vijf andere buurten in de wijk Steenhoek ligt zowel het aantal werkloosheidsuitkeringen, het aantal bijstandsuitkeringen, als het aantal werkzoekenden relatief hoog. Het besteedbaar inkomen per huishouden ligt tevens lager dan in andere buurten.

Over het algemeen kent de Willemsbuurt weinig voorzieningen en faciliteiten. Voor de flat is er een stukje groenvoorziening met een aangelegd pad, een vijvertje, wat bankjes, een basketbalveld en een aantal speeltoestellen voor kinderen. Supermarkten, scholen, sportclubs, cafés en restaurants ontbreken in de nabije omgeving. De kinderen gaan in andere buurten naar school, de boodschappen worden gedaan in aangrenzende gebieden en voor een kopje koffie moeten buurtbewoners verder het centrum in. Links van het flatgebouw bevindt zich echter wel een sportschool en zwembad 'De Kikker'. Hier kunnen kinderen uit de buurt terecht voor zwemles en in de zomer kan er gebruik worden gemaakt van het buitenzwembad. Voor volwassenen worden er verschillende activiteiten georganiseerd in ontmoetingsruimte 'De Lus'. Zo is er op initiatief van de Buurtmoeders een koffieochtend op de dinsdagmorgen voor allochtone vrouwen en worden er door Nederlandse bewoners yogalessen, klaverjas-, en bingoavonden georganiseerd. Het valt de professionals op dat het altijd dezelfde buurtbewoners zijn die iets organiseren, namelijk de oudere blanke bewoners. Daarbij zijn de deelnemers aan de activiteiten vaak van dezelfde afkomst als de organisatoren. Zoals de Stadsmarinier illustreert:

“Een deel is met heel andere dingen bezig. Ze moeten nog landen, nieuwe omgeving. Ze zijn aan het verkennen. Ze voelen zich nog niet thuis. Ze moeten de taal leren. Er is een cultuurbarrière, dat is anders dan een taalbarrière. Maar ze hebben ook andere prioriteiten en andere dingen die zij leuk vinden” (P3).

De taalbarrière en cultuurkloof worden vaak genoemd door professionals als belemmerende factoren in het contact tussen buurtbewoners. Afgezien van het contact dat buurtbewoners hebben tijdens de activiteiten en in de portieken of in de lift, vindt er volgens de professionals weinig interactie plaats tussen buurtbewoners met een verschillende etniciteit. Het gebrek aan contact tussen groepen heeft volgens de professionals als gevolg dat de buurtbewoners geen kennis hebben over elkaars cultuur en elkaars gebruiken. Niet alleen zorgen de taalbarrière en cultuurkloof voor een belemmering in het contact, volgens de professionals vormt het ook de basis van conflict in de buurt. Er is niet zozeer sprake van religieus conflict of fysieke dreiging, maar buurtbewoners hebben verschillende ideeën over omgangsvormen, communicatie en overlast. Zoals de Buurtcoach vertelt:

“Ja, want als je elkaar niet kent, elkaars achtergrond niet kent dus andere normen en waarden hebt, dan ontstaat er onbekendheid. En door onwetendheid en door elkaar niet te kennen kunnen er conflicten ontstaan” (P3).

Nu er door de professionals een beeld is geschetst van de buurt en inzicht is verkregen in het contact en conflict tussen de groepen, zullen de buurtbewoners aan bod komen.

4.3. Respondenten

De respondentengroep bestaat uit tien gevestigde buurtbewoners en negen Syrische statushouders. In de volgende paragrafen zullen de kenmerken van de verschillende groepen (autochtoon, allochtoon en Syrische statushouders) worden besproken en zullen de belangrijkste resultaten worden gepresenteerd door per etnische groep de visies op de andere groepen weer te geven.

4.4. Autochtone buurtbewoners

Er zijn vier autochtone buurtbewoners geïnterviewd: twee gepensioneerde Nederlanders van 74 en 87 die gemiddeld al 25 jaar in de Willemsbuurt wonen, een moeder die samen met haar vriend en dochter van zeven, bijna 10 jaar woonachtig is in de Willemsbuurt, en een alleenstaande vrouw van 59. De 36-jarige vrouw heeft geen werk, maar is volgens zichzelf ‘alles waar je -moeder achter kunt zetten’: huismoeder, overblijfmoeder en klassenmoeder. De alleenstaande vrouw van 59 is arbeidsongeschikt verklaard door rugproblemen en woont al bijna 18 jaar in de Willemsbuurt. De twee vrouwen organiseren sinds dit voorjaar kinderactiviteiten in de buurt.

Tabel 7. Schematisch overzicht kenmerken autochtone buurtbewoners.

Respondent	Geslacht	Etniciteit	Leeftijd	Opleidingsniveau
R1	Man	Nederlands	78	Hoog
R2	Vrouw	Nederlands	74	Middel
R3	Vrouw	Nederlands	36	Laag
R4	Vrouw	Nederlands	59	Laag

4.4.1. Contact

De autochtone buurtbewoners hebben over het algemeen meer contact dan de allochtone buurtbewoners en Syrische statushouders. Het contact met andere autochtone buurtbewoners is intiemer dan met allochtone buurtbewoners en met Syriërs. De autochtone buurtbewoners gaan bij elkaar op visite en organiseren samen activiteiten of wonen de organiseerde activiteiten samen bij. Het contact met allochtone buurtbewoners blijft oppervlakkig: er wordt gegroet, maar verder wordt er alleen gesproken over de dagelijkse stand van zaken in het portiek of in de lift. Contact met de Syrische statushouders is er vrijwel niet. Het gebrek aan contact kan worden gezien als een belangrijke reden dat het merendeel van de Nederlandse buurtbewoners er niet van op de hoogte is dat er zowel Syrische alleenstaande mannen als Syrische gezinnen gehuisvest zijn in de buurt. De 59-jarige alleenstaande Nederlandse vrouw vertelt over Syriërs:

“Kijk, zijn het echt vluchtelingen dan sta ik daar best voor open. Heus wel. Maar goed, als het dan vluchtelingen zijn die op vakantie naar hun land van herkomst, dan denk ik blijf daar dan, want dan ben je geen vluchteling”

(R4).

Hoewel de autochtone buurtbewoners weinig tot geen kennis hebben van de aanwezigheid van Syrische statushouders in de buurt, maken ze een onderscheid tussen economische en ‘echte’ vluchtelingen en tussen alleenstaande mannelijke Syrische statushouders en Syrische gezinnen. Mannelijke alleenstaande Syriërs zien ze liever gaan, en als de autochtone buurtbewoners het gevoel hebben dat zij economische vluchtelingen als burens krijgen, roept dat een gevoel van onvrede op. De komst van Syrische gezinnen wordt daarentegen niet gezien als problematisch, het merendeel van de autochtone buurtbewoners staat open om de gezinnen te helpen, met name als het gaat om de kinderen. Zoals de 36-jarige moeder die zich inzet voor de kinderactiviteiten illustreert:

“Ik vind het niet erg, zeker kinderen en alles, omdat ik natuurlijk op school zit. Kinderen zijn mijn alles. Zeker nu nog. En ja.. Dan denk ik van: ja, ja, ja, ja, kom maar. Oh heb jij een kleine te broek aan? Oké, effe in mijn kast kijken. Ja snap je? Zo ben ik weer. Maar niet alleen mannen” (R3).

De autochtone bewoners staan niet alleen klaar om hulp te bieden aan Syrische statushouders, volgens de Nederlanders weten veel allochtone buurtbewoners hen ook te vinden als ze hulp nodig hebben. De autochtone bewoners doen dit met name om op de hoogte te blijven van wat er speelt in de buurt en toenadering te zoeken tot de allochtone bewoners, zodat ze bij de buurt worden betrokken. Sociale controle is voor autochtone buurtbewoners belangrijk, hierdoor hebben ze het gevoel overzicht te houden over wat er gebeurt en krijgen ze het idee dat ze een positieve bijdrage leveren aan de leefbaarheid van, en de samenhang in de buurt. Het gevoel van samenwerking met de allochtone buurtbewoners wordt door de autochtone buurtbewoners echter niet ervaren als wederzijds. De 74-jarige gepensioneerde buurtbewoonster zegt hierover:

“Want als ik m'n stoepie sta te regen, dat doe ik niet altijd. Soms denk ik: nou, dan ga ik even die bezem pakken, even het stoepie doen. Dat zeggen de Nederlandse burens ook: wij geven het voorbeeld. Ja, maar zij nemen die voorbeelden niet over. Zij doen dat niet. Zij gaan niet effe door hun knieën ” (R2).

Bovenstaande uitspraak geeft weer dat de autochtone buurtbewoners het gevoel hebben zich als enige in te zetten voor de buurt. Door middel van andere buurtbewoners te helpen en zelf initiatief te nemen hopen ze een voorbeeld te geven aan allochtone buurtbewoners en de Syrische statushouders over hoe je je buurt leefbaar en gezellig houdt, zelfs al merken ze dat het weinig zin heeft. Sterker nog, hoe meer de autochtone buurtbewoners willen dat hun voorbeeld door de allochtone buurtbewoners wordt opgevolgd, des te meer teleurgesteld en geïrriteerd ze raken ze wanneer dit niet gebeurt. Zoals de 36-jarige buurtbewoonster zegt over het schoon en leefbaar houden van de buurt:

“Ja maar dan heb je het weer, het zijn alleen maar de ‘Nederlandse’ mensen. Want je kan 1000 keer zeggen: voeder niet, maar er liggen zulke balen met rijst. Snap je? Dus.. Of ze willen het niet begrijpen of ze begrijpen het niet, maar als je het niet begrijpt vraag het dan nog een keer. Maar heel veel mensen zitten met de ellende” (R3).

De Nederlanders geven echter aan dat Iraniërs, Irakezen en Syriërs over het algemeen nettere mensen zijn dan de allochtone buurtbewoners en dat de Nederlanders hen makkelijker aan kan spreken op de overlast die zij veroorzaken. Omdat de Syrische statushouders niet zijn ingelicht over de regels van de woningcorporatie en niet bekend zijn met de Nederlandse normen en waarden, leidt de overlast veroorzaakt door de Syriërs toch tot ergernis onder de autochtone buurtbewoners.

Wat duidelijk wordt uit de interviews is dat de Nederlandse buurtbewoners enerzijds aangeven een gelijke status te ervaren in het contact met allochtonen en Syrische statushouders doordat zij het gevoel hebben dat er geen rangen en standen zijn, maar zichzelf anderzijds toch benadeeld en minderwaardig voelen in hun buurt. In de volgende paragraaf zal blijken dat het gevoel van minderwaardig voortkomt uit de materiële en culturele dreiging die zij ervaren.

4.4.2. Conflict

Het idee dat diversiteit in de buurt zou leiden tot een gevoel van materiële dreiging, zoals wordt verondersteld door de etnische competitie theorie (Quillian, 1995) lijkt op te gaan voor de autochtone buurtbewoners. Er lijkt sprake te zijn van concurrentie tussen autochtone en allochtone bewoners, maar ook tussen autochtone buurtbewoners en Syrische statushouders. Concurrentie vindt niet zozeer plaats om werk, maar hoofdzakelijk om een woning, inkomen en sociale voorzieningen. De 36-jarige moeder die momenteel zonder werk zit illustreert:

“Ik heb ook al geboord wat voor huur ze betalen. Als ik je vertel dat ik tegen de €800 aan zit, met één salaris en hun zitten op €200-€300 max. En wel dezelfde woning. Gemeentebelastingen worden weggeschraapt, dat soort dingen. Je voelt wel dat je gediscrimineerd wordt in je eigen land” (R3).

De allochtone buurtbewoners en Syrische statushouders hebben volgens de autochtone bewoners voorrang op een appartement in de flat, komen sneller in aanmerking voor sociale voorzieningen zoals huur- en zorgtoeslag en worden anders behandeld door autoriteiten, met name door de woningcorporatie en de gemeente. Deze bevoorrechtting leidt tot scheve gezichten onder de autochtone buurtbewoners en komt de houding ten aanzien van zowel de allochtone buurtbewoners als Syrische statushouders niet ten goede. Zoals de gepensioneerde 78-jarige buurtbewoner vertelt:

“De onrechtmatigheid tussen de allochtoon die wel geholpen wordt en dan autochtoon die niet geholpen wordt. De huursubsidies, de uitkeringen. Dat zie je dan. En dan denk: het zal wel, er zal wel een reden voor zijn en het zal wel legaal en goed bedoeld zijn, maar dan die formulierenbulp. Er zijn maar weinig Nederlanders die daar zitten. En degene die daar komen, die gaan rijker de deur uit dan dat ze naar binnen komen. Je krijgt zo'n spanning en dat is niet goed” (R1).

De autochtone buurtbewoners ervaren geen religieuze dreiging, conflict op basis van normen en waarden komt echter wel voor. Culturele conflicten komen met name tot uiting door de verschillende leefwijzen en ideeën over hoe de buurt leefbaar wordt gehouden en hoe je met je buren samenleeft. Volgens de autochtone buurtbewoners veroorzaken de allochtone buurtbewoners geluidsoverlast, zetten ze het grofvuil te vroeg buiten en houden ze de portieken niet schoon. De 74-jarige gepensioneerde buurtbewoonster woont al 25 jaar in de Willemsbuurt en heeft veel buren met verschillende culturen zien komen en gaan. Zoals zij illustreert:

“Wat ik wel wil zeggen is, als zij zich gedragen en zich houden aan de regels van Nederland, dan heb je dat niet. Als ik in die landen ben word ik opgepakt. Zij gedragen zich niet. Daardoor komt het. Niemand kan van mij zeggen dat ik een smerig mens ben. Ik houd me aan de regels en dat kost mij ook geen moeite” (R2).

De interviews wijzen uit dat autochtone buurtbewoners het gevoel hebben dat zowel de allochtone buurtbewoners als de Syrische statushouders zich meer dienen aan te passen aan de Nederlandse cultuur en meer rekening moeten houden met de Nederlandse gewoonten en gebruiken. Een tweede conflict op basis van cultuur betreft het verschil in opvatting over opvoeding tussen autochtone en allochtone buurtbewoners. Volgens de autochtone buurtbewoners is er onder allochtone buurtbewoners weinig toezicht op de kinderen. Zo vertelt de 36-jarige moeder over de allochtone buitenspelende kinderen:

“Het zijn sleutelkinderen. Die worden op jonge leeftijd geleerd om alleen naar buiten te gaan en zoek het maar uit” (R3).

Waar de kinderen van de autochtone buurtbewoners op een beschermende manier worden opgevoed, kennen de allochtone kinderen een meer vrije opvoeding. Veel autochtonen merken op dat jonge allochtone kinderen zonder toezicht van hun ouders soms tot 's avonds laat buiten zijn, zich vervelen en overlast veroorzaken en er daarom meer aandacht moet zijn voor de opvoeding van allochtone kinderen. Door het organiseren van activiteiten hopen de autochtone bewoners dan ook meer controle te krijgen over de kinderen, de verveling weg te nemen en de overlast te verminderen.

4.5. Allochtone buurtbewoners

De zes allochtone buurtbewoners zijn afkomstig uit Marokko, Suriname, Curaçao, Iran, Somalië en Afghanistan. De Marokkaanse bewoonster is drieënveertig, is in 1993 naar Nederland gekomen, heeft met haar man en vier kinderen eerst een tijd in Rotterdam gewoond en woont nu bijna twee jaar in de Willemsbuurt. De Surinaamse respondent woont met haar man en drie kinderen 3 jaar in de Willemsbuurt. De Antilliaanse respondent is een alleenstaande moeder van 6 kinderen en woont bijna een jaar in een 3-kamerappartement. De Antilliaanse en Surinaamse respondenten zijn beide verpleegkundige. Ook zijn er drie overige niet-westerse allochtonen geïnterviewd. Onder andere een Somalische alleenstaande moeder van tweeënveertig met vijf kinderen die al zeven jaar in de buurt woont en een Afgaanse weduwe van tweeënveertig met vijf oudere kinderen. Met de komst van de Taliban is zij naar Koeweit gevlucht waar zij drie jaar heeft gewoond en is nu al zestien jaar bewoonster van de Willemsbuurt. De derde overige niet westerse respondent, een Iraanse alleenstaande buurtbewoonster met twee jonge kinderen, woont zeven jaar in de buurt. De niet-westerse buurtbewoonsters hebben geen werk en moeten allen rondkomen van een uitkering.

Tabel 8. Kenmerken allochtone buurtbewoners.

Respondent	Geslacht	Etniciteit	Leeftijd	Opleidingsniveau
R5	Vrouw	Antilliaans	37	Hoog
R6	Vrouw	Surinaams	37	Hoog
R7	Vrouw	Marokkaans	43	Middel
R8	Vrouw	Somalisch	42	Laag
R9	Vrouw	Afgaans	62	Hoog
R10	Vrouw	Iraans	47	Hoog

4.5.1. Contact

De allochtone buurtbewoners hebben over het algemeen meer contact met elkaar dan met autochtone buurtbewoners en Syrische statushouders. Het merendeel van de allochtone buurtbewoners heeft zelfs helemaal geen contact met Syriërs, omdat ze niet weten dat ze in de buurt gehuisvest zijn, ze niet weten waar ze wonen en hen niet in het portiek of op straat zien. Het contact met de autochtone buurtbewoners en Syrische statushouders blijft dan ook hoofdzakelijk oppervlakkig. De allochtone buurtbewoners zonder werk en de allochtone bewoners die de Nederlandse taal nog niet zo goed beheersen zouden echter wel graag meer contact willen met zowel autochtone buurtbewoners als met andere allochtone buurtbewoners om hun Nederlands te verbeteren en om meer aansluiting te vinden in de buurt. Zoals de werkloze Marokkaanse moeder vertelt:

“Eigen taal praten kan je in je eigen huis doen. Nodig mensen in je eigen huis uit en praat wat je wilt. Maar wij zijn hier in het buurthuis, het buurthuis is van de burens. Wij zijn hier met verschillende mensen, uit Afrika, uit Azië uit Amerika. Wij moeten ons richten op Nederland” (R7).

De oudere allochtone buurtbewoners die al een langere tijd in de Willemsbuurt wonen hebben meer en vaker contact met andere allochtone buurtbewoners dan de jongere generatie allochtonen die werkt en kinderen heeft. Toch vindt de jongere generatie allochtonen elkaar in de buitenruimte waar de kinderen buitenspelen. Als allochtone vrouwelijke buurtbewoners iets nodig hebben wordt het in de speeltuin besproken. De allochtone kinderen worden aan andere allochtone ouders toevertrouwd, wat wijst op een mate van betrouwbaarheid tussen allochtone buurtbewoners. Van samenwerkend contact tussen de allochtone en autochtone buurtbewoners kan in mindere mate worden gesproken. Zoals de Afghaanse vrouw vertelt over de periode nadat haar man was overleden:

“Afghaanse mensen als we naar ziekenhuis moest komen wel helpen. Maar de buurman of buurvrouw. Nederlandse mensen komen niet bij mij en helpen niet. Alle Afghaanse mensen willen helpen. Andere mensen begrijpen niet. Die zeggen: beterschap, beterschap. Alleen Afghaanse mensen” (R9).

Voor emotionele steun kunnen de allochtone buurtbewoners louter terecht bij buurtbewoners van hun eigen etnische groep. De Nederlandse buurtbewoners lijken volgens de allochtone buurtbewoners niet open te staan voor contact en richten zich voornamelijk op hun eigen groep. Als het aankomt op veiligheid is er echter meer sprake van samenwerkend contact met autochtone buurtbewoners. Het merendeel van de allochtone buurtbewoners voelt zich niet veilig door de vele inbraken in de buurt. Zowel de allochtone als de autochtone klagen over de inbraken en streven er gezamenlijk naar om de inbraken zo veel mogelijk terug te dringen en de buurt veiliger te maken.

“Dus ik heb extra beveiliging bij mijn ramen dus toen voelde ik me wel beter. En een tip had ik van mijn buurvrouw gehad, Nederlandse buurvrouw, en die zei: ik heb het bij mijn ramen gedaan, dus dat moet je ook doen” (R10).

De allochtone en autochtone buurtbewoners spreken elkaar in de portieken aan over de inbraakpogingen en over de veiligheid die achteruit gaat in de buurt. Samenwerkend contact over de veiligheid in de buurt lijkt bij te dragen aan het vertrouwen dat de allochtone buurtbewoners hebben in de Nederlanders.

4.5.2. Conflict

Volgens de allochtone buurtbewoonsters is er geen sprake van conflict op basis van religie of cultuur. Ondanks de aanwezigheid van verschillende religies en culturen in de buurt leidt dit niet

tot problemen als discriminatie of bedreiging. Wat door het merendeel van de allochtone buurtbewoners wordt genoemd is dat ze zich niet willen bemoeien met andere buurtbewoners. Ze willen autochtone buurtbewoners liever niet om hulp vragen en durven hen niet aan te spreken op hun gedrag, omdat ze bang zijn dat wat zij bespreken met de autochtone buurtbewoners tegen hen gebruikt kan worden. Zoals de Antilliaanse alleenstaande moeder illustreert:

‘Ik heb nu twee goede vriendinnen dan, die ik heb leren kennen hier. En met die bemoei ik. Dus als mensen bijvoorbeeld nu komen vragen.. Ik was eerst heel erg sociaal, maar sinds die gebeurtenissen ben ik mezelf.. Heb ik mezelf teruggetrokken. Enne die mensen komen vragen: heb je iets gezien? Ook al heb ik iets gezien ik zeg nee. Ik ga me er niet mee bemoeien want straks heb ik het weer gedaan. Of dan zitten ze weer op mij. Ik heb er geen zin in. Ik heb zoveel meegemaakt hier in een korte tijd, dat ik denk: ja, ellende. Ik ga geen ellende meer zoeken, ik vind het goed zo’ (R5).

Duidelijk wordt dat de buurtbewoners er verschillende ideeën op na houden over de regels van het contact in de buurt. Waar de autochtone bewoners het als vanzelfsprekend zien om allochtone buurtbewoners te wijzen op de regels voor het leefbaar kunnen houden van de buurt, wordt dit door allochtone buurtbewoners opgevat als ‘bemoeien’ en ‘klagen’. Bovendien lijkt de bemoeienis het vertrouwen van de allochtone buurtbewoners in de autochtone buurtbewoners te verminderen.

4.6. Syrische statushouders

Twee van de Syrische respondenten zijn onder de vijftientig en hebben alleen de reis naar Nederland afgelegd. Zij wonen in een eenpersoons studio in de Willemsbuurt en zijn bezig met hun inburgering aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Vier andere mannelijke Syrische statushouders zijn in eerste instantie alleen naar Nederland gevlucht, maar wonen sinds de gezinshereniging met vrouw en kinderen in een drie-, vier- of vijfkamer appartement. Zes Syrische statushouders zijn momenteel bezig met hun inburgeringsexamen, twee Syrische respondenten hebben hun inburgeringsexamen gehaald en zijn op zoek naar een baan. Één Syrische vrouwelijke respondent is Koerdisch en na een tijd in Turkije te hebben gewoond is ze met haar kinderen een half jaar geleden herenigd met haar man in de Willemsbuurt. Ook is er een Syrische alleenstaande moeder van drie kinderen geïnterviewd. Zij is in tegenstelling tot de andere Syrische statushouders christelijk en verblijft één jaar in de Willemsbuurt. Aangezien alle Syrische respondenten nog geen betaalde baan hebben leven ze van de sociale voorzieningen die verstrekt worden door de gemeente. Hierbij moet gedacht worden aan een uitkering, huurtoeslag, zorgtoeslag, kindgebondenbudget en kindgebondenbudget. Voor nieuwkomers bestaan er tevens een aantal bijzondere gemeentelijke regelingen waar zij aanspraak op kunnen maken.

Tabel 9. Schematische weergave kenmerken Syrische statushouders

Respondent	Geslacht	Etniciteit	Leeftijd	Opleidingsniveau
R11	Man	Syrisch	49	Laag
R12	Man	Syrisch	24	Middel
R13	Man	Syrisch	26	Hoog
R14	Man	Syrisch	49	Hoog
R15	Man	Syrisch	23	Middel
R16	Man	Syrisch	42	Hoog
R17	Vrouw	Syrisch	30	Laag
R18	Vrouw	Syrisch	36	Hoog

4.6.1. Contact

De Syriërs die in de Willemsbuurt gehuisvest zijn hebben weinig contact met allochtone en autochtone buurtbewoners in de buurt. In enkele gevallen wordt er weleens een praatje gemaakt in het portiek of in de lift. Benadrukt wordt door de Syriërs dat het meestal de autochtone buurtbewoners zijn die toenadering zoeken. Door allochtone buurtbewoners worden de Syriërs alleen begroet. Het contact wat de Syriërs hebben in de buurt is hoofdzakelijk oppervlakkig, de belangrijkste reden hiervoor is dat de Syrische statushouders Nederlandse taal niet goed beheersen, waardoor ze geen uitgebreide gesprekken kunnen voeren. Over het algemeen wordt het contact met autochtone en allochtone buurtbewoners door de Syrische statushouders als plezierig ervaren, maar het valt de Syriërs op dat de meeste buurtbewoners in de Willemsbuurt een eigen leven hebben en weinig contact zoeken met elkaar. Zoals een 42-jarige Syrische man het leven met zijn tijd en kinderen in de Willemsbuurt omschrijft:

“Het is een koud leven” (R16).

De praatjes met andere buurtbewoners die plaatsvinden in het portiek of op straat zijn echter wel belangrijk voor de Syriërs. Door de korte informele gesprekken met autochtone buurtbewoners waarin de Nederlanders interesse tonen in de kinderen, hun Syrische achtergrond en waarin hulp wordt aangeboden, voelen de Syriërs zich meer op hun gemak. Wanneer er onplezierige gesprekken plaatsvinden met autochtone buurtbewoners leidt dit tot een gevoel onder de Syrische statushouders dat ze niet geaccepteerd worden in de buurt en als minderwaardig worden gezien.

“Ik merk dat sommige mensen ons wel begroeten, maar andere mensen kijken op een rare manier naar mij. Echt als vluchtelingen. En vluchtelingen in de zin van: lager. Dat is één. En twee is, sommige kijken naar de hoofdhoek als iets niet leuks. Dat gevoel heb ik, maar het wordt niet uitgesproken. Het wordt niet gezegd” (R14).

Het merendeel van Syriërs wil graag meer contact met autochtone buurtbewoners zodat ze hun Nederlands kunnen verbeteren en omdat ze meer van de Nederlandse cultuur willen leren. Syrische statushouders richten zich dan ook het meest op Nederlandse buurtbewoners en investeren weinig in het contact met andere buurtbewoners. Onzekerheid over toekomst van de Syrische statushouders, of zij ooit terugkeren naar Syrië of in Nederland zullen blijven, blijkt geen rol te spelen in het contact.

“Ik wil niet te ver over de toekomst denken. Want als ik dat doe dan word ik moe en word ik gestrest. Nu heb ik bepaalde doelen die ik voor mezelf willen halen. Op korte termijn wil ik dat graag waarmaken. Ik weet niet hoe de toekomst zal verlopen. Later kijken we wel weer. Dus nu wil ik ook gewoon investeren in mijn studie, mijn vrienden en mijn contacten” (R13).

Bovenstaande uitspraak geeft tevens weer dat de Syrische statushouders met het verleden en het heden in hun hoofd zitten. Het merendeel van Syrische statushouders kampt met psychische problemen en probeert het oorlogsverleden een plek te geven door zich te richten op de toekomst. Enerzijds zijn de Syrische statushouders op zoek naar een baan, willen zij onafhankelijk worden van de uitkering en willen ze een sociaal netwerk opbouwen. Anderzijds belemmert hun mentale gesteldheid hen om bovengenoemde doelen te behalen en om mensen te kunnen vertrouwen. Een Syrische moeder die samen met haar kinderen gevlucht is naar Nederland zegt hierover:

“Alle mensen komen van Syrië met psychologie is slecht. Je verhuist van jouw eigen huis naar ander land. Niet ander huis in de buurt, maar ander land, andere cultuur, andere taal, andere mensen. Geen familie, geen eigen familie. Je begint hier met nul. Altijd denken wat de toekomst is goed of niet goed. Ik kom hier, is dat goed of niet goed? Ik weet het niet. Is goed voor mij, is goed voor kinderen?” (R18).

4.6.2. Conflict

Aangezien er weinig contact plaatsvindt tussen de Syriërs en de allochtone en autochtone buurtbewoners, geven de Syriërs aan geen materiële dreiging of discriminatie te ervaren, maar wel moeten wennen aan het cultuurverschil. Het merendeel van de Syriërs verbaast zich over de vrijheden die de Nederlandse cultuur kent, maar geeft aan de vrijheden te accepteren en blij te zijn dat ze in Nederland meer mogen en kunnen dan in Syrië.

“Ik voel me vrij hier. In mijn eigen land niet alles mag. Misschien ik ga naar buiten in t-shirt en short.. Alle mensen kijken naar je. Dat is heel slecht” (R15).

Er zijn echter ook een aantal Syriërs, de strenger gelovige en oudere moslims, die de vrijheden afkeuren. Met name het gebruik van drugs en alcohol door allochtone buurtbewoners wordt als

onacceptabel ervaren. De Syrische statushouders die Koerdisch, Christelijk of vrijzinniger zijn hebben het gevoel dat zij door de strengere gelovigen niet geaccepteerd worden, niet alleen door andere Syriërs, maar ook door andere allochtone islamitische buurtbewoners. De Koerdische Syrische respondent vertelt:

“Want Koerden worden altijd bekeken dat ze te vrije mensen zijn. We dragen geen hoofddoek. Degene die geen hoofddoek draagt is geen moslim, degene die geen lange mouwen heeft is geen moslim” (R17).

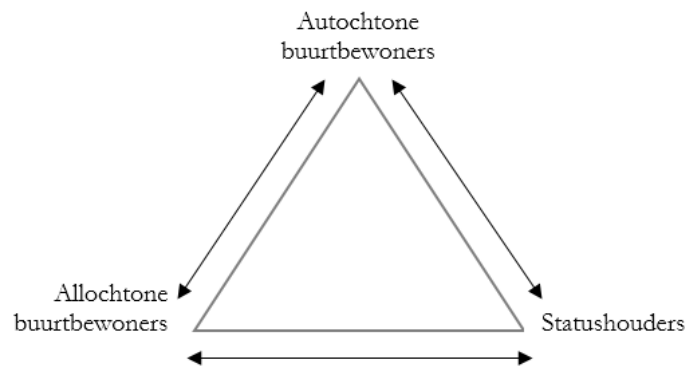
De interviews met de Syriërs wijzen uit dat er weinig contact plaatsvindt tussen hen en andere buurtbewoners, waardoor zij geen oordeel kunnen vormen over de autochtone en allochtone bewoners in de buurt. Waar de Syriërs enerzijds aangeven een sociaal netwerk op te willen bouwen en meer van buurtbewoners willen leren over de Nederlandse cultuur, lijken zij anderzijds belemmert te worden door hun traumatische ervaringen. Ook wordt duidelijk dat er sprake te zijn van religieuze dreiging: de vrijheden die de Nederlandse cultuur kent stroken niet met de religieuze opvattingen van de Syrische statushouders.

5. Conclusie

5.1. Beantwoording van de onderzoeksvraag

Dit onderzoek is bedoeld als eerste verkenning naar het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en statushouders. Aan de hand van vier interviews met autochtone buurtbewoners, zes interviews met allochtone buurtbewoners en negen interviews met Syrische statushouders, waarin per etnische groep de visies op de andere etnische groepen is besproken, zal er antwoord worden gegeven op de centrale vraag van het onderzoek: welke factoren faciliteren en welke factoren belemmeren het sociaal vertrouwen tussen gevestigde bewoners en statushouders op buurtniveau?

Figuur 2. *Drieboeksverhouding visies per etnische groep*

Huidig onderzoek biedt aanwijzingen voor wat Savelkoul, Scheepers, Coenders en Hagendoorn (2011) in hun kwantitatieve onderzoek naar de houdingen van autochtonen ten aanzien van minderheidsgroepen eerder constateerden, namelijk dat de materiële en culturele dreiging die allochtone buurtbewoners vormen voor de autochtone buurtbewoners van negatieve invloed kan zijn op het sociaal vertrouwen. Het gevoel van onrechtvaardigheid onder de autochtone buurtbewoners, voortkomend uit de concurrentie met allochtone buurtbewoners om sociale voorzieningen en inkomen (Quillian, 1995), leidt tot een verscherping van de autochtoon-allochtoon verhouding. Ook de Syrische statushouders lijken een materiële dreiging te vormen voor de autochtone buurtbewoners. Net zoals de allochtone buurtbewoners krijgen de Syrische statushouders volgens de autochtone buurtbewoners voorrang op woningen en kunnen zij makkelijker aanspraak maken op sociale voorzieningen, wat leidt tot achterdochtigheid jegens de Syrische statushouders.

Het idee dat de aanwezigheid van verschillende etnische groepen in de buurt kan leiden tot een gevoel van culturele dreiging onder autochtone buurtbewoners (Coenders en Scheepers, 1998) wordt tevens bevestigd in dit onderzoek. Allochtone en autochtone hebben verschillende opvattingen

over de opvoeding van de kinderen, omgangsvormen en het leefbaar houden van de buurt, wat leidt tot frustratie onder beide groepen en tot negatievere houdingen. Conflict over de opvoeding lijkt daarentegen niet van invloed te zijn op het vertrouwen tussen Syriërs en autochtone buurtbewoners. Een verklaring hiervoor is dat er te weinig contact en interactie plaatsvindt tussen Syriërs en hun kinderen en autochtone buurtbewoners. Conflict op basis van normen en waarden vindt, net zoals met allochtone buurtbewoners, wel plaats tussen autochtone buurtbewoners en Syrische statushouders.

De veronderstelling dat de kenmerken van statushouders, zoals beschreven door Maliepaard, Witkamp en Jennissen (2016), een rol zouden spelen in het sociaal vertrouwen tussen gevestigde buurtbewoners en Syrische statushouders blijkt deels te zijn bevestigd in het onderzoek. De eerste dimensie die is toegevoegd, de mogelijk fysieke dreiging die Syriërs vormen als gevolg van traumatische ervaringen, blijkt geen belemmerende factor te vormen in het sociaal vertrouwen tussen hen en andere buurtbewoners. Onzekerheid over het verblijf van de Syrische statushouders, de tweede dimensie die is toegevoegd aan het onderzoek, weerhoudt hen en de gevestigde buurtbewoners er niet van om contact met elkaar te zoeken, de mentale toestand van de Syriërs daarentegen wel. Door hun vluchtgeschiedenis en oorlogservaringen hebben de Syrische statushouders moeite anderen te vertrouwen. Andersom lijken de kenmerken van mindere invloed te zijn: autochtone en allochtone buurtbewoners lijken niet minder te investeren in het contact met hun Syrische buurtbewoners.

Concluderend kan gesteld worden dat er niet over veel of weinig vertrouwen tussen gevestigde buurtbewoners en Syrische statushouders gesproken kan worden, maar dat er minimum en een maximum dient te zijn waarbinnen het sociaal vertrouwen mag variëren. Voor het thuis en geaccepteerd voelen in de buurt is het voor allochtone buurtbewoners en Syrische statushouders belangrijk dat anderen zich vertrouwd voelen om hen op een vriendelijke manier aan te spreken. Voor de autochtone is er een zekere mate van vertrouwen nodig om andere buurtbewoners aan te kunnen spreken op hun gedrag voor het leefbaar kunnen houden van de buurt, zonder dat dit leidt tot confrontaties. Wanneer het vertrouwen boven een bepaald maximum uitstijgt, als buurtbewoners zich zodanig vertrouwd voelen dat ze zich met anderen bemoeien, leidt dit tot irritaties en frustraties, waardoor buurtbewoners contact met elkaar vermijden. Het vermijden van contact kan negatieve gevolgen hebben voor de sociaal-culturele integratie van statushouders en voor de buurtcohesie.

5.2. Implicaties

De uitkomsten van het onderzoek zijn in een breder maatschappelijk en wetenschappelijk kader te plaatsen. Op basis van dit onderzoek kunnen er vraagtekens worden geplaatst bij de vraag in hoeverre het vestigen van Syrische statushouders in een multiculturele buurt waarin de bijstandsuitkeringen hoog liggen en het besteedbaar inkomen laag is, een positieve bijdrage levert aan de integratie van de Syriërs en aan de sociale cohesie in de buurt. Het contact tussen groepen, maar ook de communicatie van de woningcorporatie en de gemeente richting de bewoners over de komst van Syrische statushouders, lijkt in het integratievraagstuk en op het gebied van sociale cohesie een belangrijke rol te spelen. Wanneer gemeentelijk beleid de behoeften en visies van de verschillende etnische groepen alvorens de komst van statushouders in acht zou nemen door daarover met buurtbewoners in gesprek te gaan, zou dat een positieve bijdrage kunnen leveren aan het sociaal vertrouwen in de buurt. Bovendien kan er door dit onderzoek gesteld worden dat er beleidsmatig kritischer gekeken kan worden naar de buurt waar Syrische statushouders worden geplaatst en naar de randvoorwaarden waaraan moet worden voldaan om de integratie van statushouders op buurtniveau kansrijk te laten verlopen zonder de sociale cohesie in het geding te brengen.

Onderzoek naar sociaal vertrouwen in etnisch diverse buurten is veelvoudig uitgevoerd. Nederlands onderzoek richt zich hoofdzakelijk op het sociaal vertrouwen tussen de autochtone inwoners en etnische minderheden, eerste of tweede generatie migranten uit Turkije, Marokko, Suriname en de Antillen (Tolsma et al., 2009; Gijsberts et al., 2010, 2011). De wetenschappelijke bijdrage van het onderzoek is dat het een eerste verkenning is van het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en statushouders in een Nederlandse buurt. Bovendien heeft dit onderzoek inzichtelijk gemaakt dat theorieën aangaande diversiteit en sociaal vertrouwen niet één op één van toepassing zijn op de migrantengroep statushouders. Het dus loont om onderscheid te maken tussen verschillende migrantengroepen. Dit onderzoek heeft vanuit een nieuwe wetenschappelijke invalshoek het debat aangaande diversiteit en sociaal vertrouwen aangevuld.

5.3. Tekortkomingen

Naast de nieuwe inzichten die het onderzoek heeft opgeleverd zijn er ook een aantal kanttekeningen te plaatsen bij het onderzoek. Ten eerste kan er niet met zekerheid gesteld worden of het onderzoek een representatieve weerspiegeling van de buurt weergeeft. Wanneer er bewoners met een andere etnische achtergrond geselecteerd zou worden voor het onderzoek, zou dit andere resultaten kunnen geven. Een tweede tekortkoming van het onderzoek betreft het gegeven dat het onderzoek zich heeft gericht op slechts één buurt in één gemeente. Zowel de sociaaleconomische

kenmerken van de buurt als het gemeentelijk integratiebeleid spelen een rol in het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en Syrische statushouders. Een aanbeveling voor een vervolgstudie zou zijn om een vergelijkbaar onderzoek op grotere schaal uit voeren om een algemener te kunnen schetsen. Een derde tekortkoming betreft het ontbreken van een gelijke man-vrouwverdeling in de respondentengroep. Het betrekken van meer mannelijke respondenten in het onderzoek zou meer representatiever beeld geven van het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en Syrische statushouders.

Een laatste kanttekening die geplaatst kan worden bij het onderzoek is het gebruik van onbeëdigde tolken tijdens de interviews met Syrische en allochtone buurtbewoners. De vrijwillige tolken die hebben geholpen bij de vertaling van de interviews verblijven gemiddeld vijf jaar in Nederland en beheersen de Nederlandse taal niet allemaal even goed, waardoor er momenten zijn geweest waarop de onderzoeker en de tolk elkaar niet begrepen. Er is geprobeerd om alle vragen en antwoorden zo duidelijk mogelijk aan elkaar uit te leggen, wat echter niet betekent dat de antwoorden van de respondenten zowel door de tolk als door de onderzoeker altijd op de juiste manier zijn geïnterpreteerd.

6. Literatuur

- Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of refugee studies*, 21(2), 166-191.
- Amir, Y. (1969). Contact hypothesis in ethnic relations. *Psychological bulletin*, 71(5), 319.
- Bakker, L., & Dekker, K. (2012). Social trust in urban neighbourhoods: the effect of relative ethnic group position. *Urban Studies*, 49(10), 2031-2047.
- Ben-Nun Bloom, P., Arikan, G., & Lahav, G. (2015). The effect of perceived cultural and material threats on ethnic preferences in immigration attitudes. *Ethnic and Racial Studies*, 38(10), 1760-1778.
- Bryman, A. (2008). *Social Research Methods*. New York: Oxford University Press.
- CBS, (2016). Standaard Onderwijsindeling 2006. Geraadpleegd via <https://www.cbs.nl/-/media/imported/onze%20diensten/methoden/classificaties/documents/2012/05/200-pub-soi-2014-15.pdf>.
- CBS, (2016). Asielverzoeken. Geraadpleegd via <http://statline.cbs.nl/statweb/publication/?vw=t&dm=slnl&pa=80498ned&d1=a&d2a&d3=&hd=100914-1702&hdr=t,g2&stb=g1>
- Cheung, S. Y., & Phillimore, J. (2013). Refugees, social capital, and labour market integration in the UK. *Sociology*, 0038038513491467.
- COA (2016). Cijfers & Jaarverslagen. Geraadpleegd via <https://www.coa.nl/nl/over-coa/cijfers-enjaarverslagen>.
- Coenders, M., & Scheepers, P. (1998). Support for ethnic discrimination in the Netherlands 1979- 1993: Effects of period, cohort, and individual characteristics. *European Sociological Review*, 405-422.
- Daley, C. (2007). Exploring community connections: community cohesion and refugee integration at a local level. *Community Development Journal*, 44(2), 158-171.

- Delhey, J., & Newton, K. (2003). Who trusts?: The origins of social trust in seven societies. *European Societies*, 5(2), 93-137.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., en Kawakami, K. (2003). Intergroup contact: The past, present, and the future. *Group Processes en Intergroup Relations*, 6(1), 5-21.
- Europese Commissie (2016). Action Plan on the integration of third country nationals. Geraadpleegd via <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package>
- Fernbrant, C., Essén, B., Östergren, P. O., & Cantor-Graae, E. (2011). Perceived threat of violence And exposure to physical violence against foreign-born women: a Swedish population Based study. *Women's health issues*, 21(3), 206-213.
- Gijsberts, M., & Dagevos, J. (2007). The socio-cultural integration of ethnic minorities in the Netherlands: Identifying neighbourhood effects on multipleintegration outcomes. *Housing Studies*, 22(5), 805-831.
- Gijsberts, M., Vervoort, M., Havekes, E., & Dagevos, J. (2010). Maakt de buurt verschil? De relatie tussen de etnische samenstelling van de buurt, interetnisch contact en wederzijdse beeldvorming. *Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau*.
- Gijsberts, M., Van Der Meer, T., & Dagevos, J. (2012). 'Hunkering down' in multi-ethnic neighbourhoods? The effects of ethnic diversity on dimensions of social cohesion. *European Sociological Review*, 28(4), 527-537.
- Gruijter, M. J., de Gruijter, M., van Waesberghe, E. S., Drost, L., & Slagmolen, R. (2010). *'Een vreemde in eigen land': boze autochtone burgers over nieuwe Nederlanders en de overheid*. Amsterdam University Press.

- Huijts, T., Kraaykamp, G., & Scheepers, P. (2014). Ethnic diversity and informal intra-and inter-ethnic contacts with neighbours in The Netherlands: A comparison of natives and ethnic minorities. *Acta sociologica*, 57(1), 41-57.
- Lancee, B., & Dronkers, J. (2008). Etnische diversiteit, sociaal vertrouwen in de buurt en contact van allochtonen en autochtonen met de burens. *Migrantenstudies*, 24(4), 224-249.
- Lancee, B., & Dronkers, J. (2011). Ethnic, religious and economic diversity in Dutch neighbourhoods: Explaining quality of contact with neighbours, trust in the neighbourhood and inter-ethnic trust. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 37(4), 597-618.
- Letki, N. (2008). Does diversity erode social cohesion? Social capital and race in British neighbourhoods. *Political Studies*, 56(1), 99-126.
- Leigh, A. (2006). Trust, inequality and ethnic heterogeneity. *Economic Record*, 82(258), 268-280.
- Lubbers, M., Coenders, M., & Scheepers, P. (2006). Objections to asylum seeker centres: individual and contextual determinants of resistance to small and large centres in the Netherlands. *European Sociological Review*, 22(3), 243-257.
- Maliepaard, M., Witkamp, B., Jennissen, R. (2016). Een kwestie van tijd? De integratie van asielmigranten: een cohortonderzoek. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
- Matejskova, T., en Leitner, H. (2011). Urban encounters with difference: the contact hypothesis and immigrant integration projects in eastern Berlin. *Social en Cultural Geography*, 12(7), 717-741.
- Meuleman, B., & Billiet, J. (2003). De houding van Vlamingen tegenover 'oude' en 'nieuwe' migranten: diffuus of specifiek. *Vlaanderen gepeild*, 137-176.
- Miles, M. B., Huberman, A., & Saldaña, J. (2014). *Qualitative data analysis: A method source-book*. Thousand Oaks, California.

- Page-Gould, E., Mendoza-Denton, R., en Tropp, L. R. (2008). With a little help from my cross-group friend: reducing anxiety in intergroup contexts through cross-group friendship. *Journal of personality and social psychology*, 95(5), 1080.
- Pernice, R. (1994). Methodological issues in research with refugees and immigrants. *Professional Psychology: Research and Practice*, 25(3), 207.
- Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual review of psychology*, 49(1), 65-85.
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of personality and social psychology*, 90(5), 751.
- Pettigrew, T. F., Tropp, L. R., Wagner, U., & Christ, O. (2011). Recent advances in intergroup contact theory. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(3), 271-280.
- Schlueter, E., & Scheepers, P. (2010). The relationship between outgroup size and anti-outgroup attitudes: A theoretical synthesis and empirical test of group threat-and intergroup contact theory. *Social Science Research*, 39(2), 285-295.
- Quillian, L. (1995). Prejudice as a response to perceived group threat: Population composition and anti-immigrant and racial prejudice in Europe. *American sociological review*, 586-611.
- Savelkoul, M., Gesthuizen, M., & Scheepers, P. (2011). Explaining relationships between ethnic diversity and informal social capital across European countries and regions: Tests of constrict, conflict and contact theory. *Social Science Review*.
- Scheepers, P., Gijsberts, M., & Coenders, M. (2002). Ethnic exclusionism in European countries. Public opposition to civil rights for legal migrants as a response to perceived ethnic threat. *European sociological review*, 18(1), 17-34.
- Tolsma, J., Lubbers, M., & Coenders, M. (2008). Ethnic competition and opposition to ethnic intermarriage in the Netherlands: A multi-level approach. *European Sociological Review*, 24(2), 215-230.
- Tolsma, J., Van der Meer, T., & Gesthuizen, M. (2009). The impact of neighbourhood an

Municipality characteristics on social cohesion in the Netherlands. *Acta Politica*, 44(3), 286-313.

Van Dick, R., Wagner, U., Pettigrew, T. F., Christ, O., Wolf, C., Petzel, T., Smith Castro, R., & Jackson, J. S. (2004). Role of perceived importance in intergroup contact.

Van Zwieten, M., & Willems, D. (2004). Waardering van kwalitatief onderzoek. *Huisarts en wetenschap*, 47(13), 38-43.

VluchtelingenWerk Nederland (2017). Veelgestelde vragen over vluchtelingen. Geraadpleegd via <https://www.vluchtelingenwerk.nl/actueel/nieuws/veelgestelde-vragen-over-vluchtelingen#>

7. Bijlagen

Bijlage A. Operationaliseringschema's

Tabel 1. Operationaliseringschema sociaal vertrouwen

Dimensie	Topic	Literatuur
Eerlijkheid	Heeft u het gevoel dat uw burens eerlijk zijn tegen u?	Newton (2001);
Coöperatief	Is de relatie met uw burens coöperatief?	Newton (2001);
Gemeenschappelijke normen	Is de relatie met uw burens gebaseerd op gemeenschappelijke normen?	Gruijter, Gruijter, van Waesberghe, Drost & Slagmolen (2010)

Tabel 2. Operationaliseringsschema contact

Concept	Dimensie	Dimensie	Sub- dimensie	Topics	Aandachtspunten	Literatuur
<i>Contact</i>	<i>Kwantitatieve aspecten contact</i>	<i>kwalitatieve aspecten contact</i>	<i>Etniciteit</i>	<i>Per etniciteit</i>		
	Frequentie van informeel contact (Islam & Hewstone, 1994)	Basis van het contact (Islam & Hewstone, 1994)	Nederlands	Aantal informele praatjes	Niet alleen frequentie, ook plaats	Islam & Hewstone (1994)
			Surinaams	Aantal visites	Alleen op speciale gelegenheden (verjaardagen etc), of ook spontaan	Gijsberts & Dagevos (2002)
			Antilliaans	Wordt het contact als gelijk ervaren	Hoe komt dat tot uiting?	Allport (1954); Pettigrew (1998)
			Mediterraans (Marokkaans, Turks)	Vindt het contact vrijwillig of uit noodzaak plaats	Waar komt dat door?	Allport (1954); Pettigrew (1998)
			Niet-westers	Wordt het contact ervaren als plezierig of onplezierig	Waar komt dat door?	Allport (1954); Pettigrew (1998)
				Wordt het contact ervaren als intiem of als oppervlakkig	Waar komt dat door?	Allport (1954); Pettigrew (1998)

				Wordt het contact ervaren als samenwerkend of competitief	Hoe komt dat tot uiting?	Allport (1954); Pettigrew (1998)
--	--	--	--	---	--------------------------	----------------------------------

Tabel 3. Operationaliseringsschema conflict

Concept	Dimensie	Topics	Aandachtspunten	Literatuur
<i>Conflict</i>	<i>Materiele dreiging</i>			
Conflict	Concurrentie om werk	Concurrentie met anderen voor het vinden van een baan	Niet alleen of het wordt ervaren, ook waaraan respondenten dat merken, hoe komt het tot uiting?	Scheepers et al., (2002); Savelkoul et al., (2011)
	Concurrentie om inkomen	Concurrentie met anderen voor inkomen	Niet alleen of het wordt ervaren, ook waaraan respondenten dat merken, hoe komt het tot uiting	Scheepers et al., (2002); Savelkoul et al., (2011)
	Concurrentie om woning	Concurrentie met anderen om een woning	Niet alleen of het wordt ervaren, ook waaraan respondenten dat merken, hoe komt het tot uiting	Scheepers et al., (2002); Savelkoul et al., (2011)
	Concurrentie sociale voorzieningen	Andere behandeling door autoriteiten?	Ervaren buurtbewoners dat zij anders behandeld worden door autoriteiten (gemeente, woningcorporatie, wijkagenten) dan anderen?	Scheepers et al., (2002); Savelkoul et al., (2011)
		Gebruik van sociale voorzieningen	Maken andere individuen op een andere manier gebruik van sociale voorzieningen? Waaraan merken respondenten dat?	Scheepers et al., (2002); Savelkoul et al., (2011)

Dimensie	Topics	Aandachtspunten	Literatuur
<i>culturele dreiging</i>			
Religieuze dreiging	Ervaring van andere religieuze praktijken dan de eigen	Wat vinden respondenten van andere religieuze praktijken. Wat doet dat met hen? En op welke manier komen mogelijke verschillen tot uiting?	Scheepers, Gijsberts & Coenders, (2002)
Culturele dreiging	Ervaringen met andere culturen dan de eigen	Wat vinden respondenten van andere culturen? Wat doet dat met hen? En op welke manier komen mogelijke verschillen tot uiting?	Schlueter & Scheepers (2010)
Dreiging op basis van normen en waarden	Ervaring met andere normen en waarden dan de eigen	Wat vinden respondenten van andere normen en waarden? Wat doet dat met hen? En op welke manier komen mogelijke verschillen tot uiting?	Gonzalez (2008)
Dreiging met betrekking tot identiteitsgerelateerde vraagstukken	Mate van sociale uitsluiting op basis van taalvaardigheid	Waar en hoe komt dat tot uiting? * Opmerking: mate van uitsluiting op basis van taal kom niet terug in de literatuur als vorm van culturele dreiging. Wel wordt gesteld dat de beheersing van de Nederlandse taal van	Gonzalez (2008)

			invloed kan zijn op sociaal vertrouwen.	
		Mate van discriminatie	Wordt u weleens gediscrimineerd? Op basis waarvan? Waar en hoe komt dat tot uiting?	Schlueter & Scheepers (2010)
		Mate van acceptatie	Heeft u het gevoel dat u wordt geaccepteerd door anderen? Waar en hoe komt dat tot uiting? * Opmerking: mate van acceptatie komt niet terug in de literatuur, maar als tegenhanger van discriminatie wel de moeite waard om mee te nemen.	

Bijlage B. Topiclist

Kennismaking

- I. Geslacht
- II. Leeftijd
- III. Opleidingsniveau
- IV. Burgerlijke staat
- V. Geloofsovertuiging
- VI. Hoe lang al in Nederland
- VII. Werk

Contact

- I. Kwantitatieve aspecten
 - a. Aantal informele praatjes
 - i. Waar?
 - b. Aantal visites
- II. Kwalitatieve aspecten
 - a. Ervaring gelijke status
 - i. Waaraan merkt u dat?
 - b. Ervaring vrijwillig of onvrijwillig contact
 - i. Waar komt dat door?
 - c. Ervaring oppervlakkig of intiem contact
 - i. Waar komt dat door?
 - d. Ervaring plezierig of onplezierig contact

i. Waar komt dat door?

a. Concurrerend of samenwerkend contact

i. Waaraan merkt u dat?

b. Onzekerheid verblijf

i. Hoe komt dat tot uiting?

Conflict

1. Materiële dreiging

I. Concurrentie om werk

a. Waaraan merkt u dat?

b. Hoe komt het tot uiting?

II. Concurrentie om inkomen

a. Waaraan merkt u dat?

b. Hoe komt het tot uiting?

III. Concurrentie om woning

a. Waaraan merkt u dat?

b. Hoe komt het tot uiting?

IV. Ervaring behandeling door autoriteiten

a. Verschillen?

b. Waaraan merkt u dat?

V. Gebruik sociale voorzieningen

a. Verschillen?

b. Waaraan merkt u dat?

2. Culturele dreiging

Afsluiting

- I. Ervaring met andere religieuze praktijken?
 - a. Hoe komt dat tot uiting?
 - b. Waar komt dat tot uiting?
- II. Ervaring met andere culturen
 - a. Hoe komt dat tot uiting?
 - b. Waar komt dat tot uiting?
- III. Ervaring met andere normen en waarden
 - a. Hoe komt dat tot uiting?
 - b. Waar komt dat tot uiting?
- IV. Sociale uitsluiting op basis van taal
 - a. Hoe komt tot dat uiting?
 - b. Waar komt dat tot uiting?
- V. Mate van acceptatie
 - a. Waar ervaart u dat?
 - b. Hoe komt dat tot uiting?
- VI. Mate van discriminatie
 - a. Waar ervaart u dat?
 - b. Hoe komt het tot uiting?
- VII. Fysieke dreiging (geweld en vandalisme)
 - a. Waarom?
 - b. Waar?

Bijlage C. Respondentenbrief

Beste meneer, mevrouw,

Hierbij wil ik u uitnodigen om deel te nemen aan een onderzoek dat ik als master studente (v) van de Universiteit Utrecht uitvoer in samenwerking met de Stichting Welzijn Capelle. Het onderzoek richt zich op het sociaal vertrouwen tussen verschillende groepen in de Rondelen. Ik zou u graag een aantal willen vragen willen stellen over de buurt, uw burens en het contact dat u heeft met andere buurtbewoners. Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van de factoren die van invloed zijn op het sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners. De uitkomsten van het onderzoek zullen worden gecommuniceerd naar Stichting Welzijn Capelle, die hier mogelijk nieuwe inzichten uit kunnen halen voor het versterken van het sociaal vertrouwen in de buurt. Ook kan het onderzoek beschikbaar worden gesteld op het internet.

Het interview duurt ongeveer 60 minuten en hopelijk gaat u ermee akkoord dat het interview wordt opgenomen. Alles wat wordt besproken zal anoniem worden verwerkt. Uw naam zal niet worden gebruikt in het onderzoek en de informatie zal zodanig worden verwerkt dat het niet naar u herleid kan worden. Mocht u mee doen aan het onderzoek, dan is het op elk moment mogelijk om uw deelname te beëindigen en zult u hier verder geen nadelige gevolgen van ondervinden.

Ik hoop van harte dat u mee wilt doen aan het onderzoek. Mocht u verdere vragen hebben dan kunt u die stellen door een e-mail te sturen naar lsvandelft@hotmail.com.

Met vriendelijke groet,

Lisa van Delft

Bijlage D. Toestemmingsformulier

Aard van het onderzoek: Sociaal vertrouwen in de buurt

In te vullen door de participant

Hierbij verklaar ik dat:

- a) Ik op een duidelijke manier ben ingelicht over de aard, de methode en het doel van het onderzoek.
- b) Ik ervan op de hoogte ben gesteld dat mijn privacy zal worden gewaarborgd en dat zowel mijn gegevens als de resultaten van het onderzoek anoniem zullen worden verwerkt.
- c) Ik er mee akkoord ga dat het interview wordt opgenomen.
- d) Mij is uitgelegd dat de informatie die uit dit interview voortkomt uitsluitend voor wetenschappelijke doeleinden zal worden gebruikt.
- e) Het mij duidelijk is gemaakt dat ik op elk moment mijn deelname aan dit onderzoek kan beëindigen en dat ik daar geen hinder van zal ondervinden.

Datum:

Handtekening:

In te vullen door de uitvoerende onderzoeker

Ik heb een mondelinge en schriftelijke uitleg gegeven over het doel en de methode van het onderzoek. De participanten zullen geen nadelige gevolgen ondervinden wanneer zij besluiten om met het onderzoek te stoppen. Zowel de persoonlijke gegevens van de respondenten als de verkregen informatie zal geheel anoniem worden verwerkt. Mochten participanten na afloop van de interviews vragen hebben, dan zal ik die naar vermogen beantwoorden. Participanten kunnen te allen tijde contact met mij opnemen.

Datum:

Handtekening:

Bijlage E. Nvivo codeboom

Codeboom professionals

Type	Name	In Folder	Description
Node	Acceptatie	Nodes	Acceptatie in de buurt door professionals
Node	Activiteiten	Nodes	Activiteiten in de buurt door professionals
Node	Conflicten	Nodes	Conflicten in de buurt professionals
Node	Contact tussen groepen	Nodes	Contact tussen groepen in de buurt professionals
Node	Discriminatie	Nodes	Discriminatie in de buurt professionals
Node	Geweld P	Nodes	Geweld in de buurt
Node	Vandalisme P	Nodes	Vandalisme in de buurt professionals
Node	Verschillende etniciteiten	Nodes	Verschillende etniciteiten in de buurt professionals
Node	Voorzieningen en faciliteiten	Nodes	Voorzieningen en faciliteiten in de buurt professionals

Codeboom buurtbewoners

Type	Name	In Folder	Description
Node	Ervaring andere religies	Nodes	Wat zijn uw ervaringen met andere religies in de buurt?
Node	Ervaring andere normen en waarden	Nodes	Wat zijn uw ervaringen met andere normen en waarden in de buurt?
Node	Sociale uitsluiting obv taal	Nodes	Ervaart u sociale uitsluiting op basis van taal?
Node	Mate van acceptatie	Nodes	Heeft u het gevoel geaccepteerd te worden in de buurt?
Node	Mate van discriminatie	Nodes	Heeft u het gevoel gediscrimineerd te worden in de buurt?
Node	Geweld	Nodes	Heeft u weleens geweld ervaren in de buurt?
Node	Vandalisme	Nodes	Heeft u weleens vandalisme ervaren?
Node	Ervaring gelijke status	Nodes	Buurtbewoner ervaart gelijke status
Node	Ervaring oppervlakkig contact	Nodes	Buurtbewoner ervaart oppervlakkig contact
Node	Ervaring geen gelijke status	Nodes	Buurtbewoner ervaart geen gelijke status
Node	Ervaring intiem contact	Nodes	Buurtbewoner ervaart intiem contact
Node	Ervaring plezierig contact	Nodes	Buurtbewoner ervaart plezierig contact
Node	Ervaring onplezierig contact	Nodes	Buurtbewoner ervaart onplezierig contact
Node	Ervaring concurrerend contact	Nodes	Buurtbewoner ervaart concurrerend contact
Node	Ervaring samenwerkend contact	Nodes	Buurtbewoner ervaart samenwerkend contact

Node	Onzekerheid verblijf	Nodes	In hoeverre heeft onzekerheid van verblijf invloed op het contact dat u heeft met buurtbewoners?
Node	Informele praatjes	Nodes	De hoeveelheid informele praatjes, waar, met wie
Node	Aantal visites	Nodes	Visites bij wie, waar en wanneer
Node	Concurrentie om werk	Nodes	Ervaart u concurrentie om werk?
Node	Concurrentie om inkomen	Nodes	Ervaart u concurrentie om inkomen?
Node	Concurrentie woning	Nodes	Ervaart u concurrentie om een woning?
Node	Ervaring behandeling door autoriteiten	Nodes	Wat zijn uw ervaringen met de behandeling van autoriteiten? (Gemeente, woningcorporatie, politie)
Node	Gebruik sociale voorzieningen	Nodes	Wat zijn uw ervaringen met het gebruik van sociale voorzieningen? Is er verschil in het gebruik?
Node	Buurtbewoners eerlijk	Nodes	Heeft u het gevoel dat uw burens eerlijk zijn tegen u?
Node	Relatie buurtbewoners coöperatief	Nodes	Is de relatie met uw burens coöperatief?
Node	Relatie buurtbewoners gemeenschappelijke normen en waarden	Nodes	Is de relatie met uw burens gebaseerd op gemeenschappelijke normen?